



Document elaborat de Centrul de Resurse Juridice (CRJ), România
București, aprilie 2019

*DIRECȚIONAREA, EVALUAREA ȘI INFORMAREA VICTIMELOR INFRAȚIUNILOR
- RAPORT ROMÂNIA -*

Autor: Alexandra Columban

Cuprins

Listă de abrevieri.....	1
Rezumat	2
Capitolul 1 – Introducere	4
Capitolul 2 – Direcționarea victimelor.....	13
Capitolul 3 – Evaluarea nevoilor victimelor.....	19
Capitolul 4 – Informarea victimelor.....	25
Capitolul 5 – Practici existente	32
Capitolul 6 – Concluzii și Recomandări.....	35
Bibliografie	37

Listă de abrevieri

DGASPC – Direcția Generală de Asistență Socială și Protecția Copilului

CPP – Codul de Procedură Penală

CP – Codul Penal

ANES – Agenția Națională pentru Egalitate de Șanse între Femei și Bărbați

ANITP – Agenția Națională Împotriva Traficului de Persoane

IGPR – Inspectoratul General al Poliției Române

SPAS – Serviciile Publice de Asistență Socială

Proiect finanțat de Programul de Justiție al Uniunii Europene (2014-2020). Conținutul acestui document reprezintă numai opinia autorilor și este responsabilitatea exclusivă a acestora. Comisia Europeană nu își asumă nicio responsabilitate în ceea ce privește utilizarea informațiilor pe care le conține.





Rezumat

Acest raport face parte din proiectul *Best Practices in Victims' Support: Referrals, Information, Individual Assessment (VICToRIIA)*, în română: *Bune Practici în Sprijinirea Victimelor: Direcționare, Informare și Evaluare Individuală (VICToRIIA)*¹. Scopul proiectului este de a evalua sprijinul acordat victimelor infracțiunilor în Lituania, România, Italia și Portugalia și de a analiza în ce măsură legislația națională și serviciile sunt în concordanță cu prevederile Directivei 2012/29/UE de stabilire a unor norme minime privind drepturile, sprijinirea și protecția victimelor criminalității (Directiva Victimelor).

Capitolul 1 oferă o imagine de ansamblu asupra drepturilor acordate victimelor infracțiunilor în România și serviciilor de sprijin existente, precum și asupra problemelor specifice cu care se confruntă anumite grupuri vulnerabile din țară. Trei subiecte sunt tratate în detaliu, fiecare într-un capitol separat: Capitolul 2 analizează direcționarea victimelor către autoritățile judiciare și serviciile de sprijin; Capitolul 3 analizează evaluarea individuală a victimelor pentru a identifica nevoile specifice de protecție, în timp ce Capitolul 4 abordează modul în care informațiile sunt furnizate victimelor. Ultimul capitol oferă detalii despre opt (8) bune practici sau practici promițătoare identificate în România în ceea ce privește direcționarea, evaluarea și informarea victimelor. În vederea îmbunătățirii unor aspecte legate de victimele infracțiunilor, fiecare secțiune se încheie cu recomandări adresate autorităților cu atribuții în domeniile vizate de capitolele corespunzătoare.

România se numără printre cele 7 state membre ale UE care nu dispun de servicii generice naționale de sprijinire a victimelor, ci doar de servicii specializate pentru victimele care sunt considerate vulnerabile: mai ales copiii victime ale abuzului și neglijării, victimele violenței în familie și victimele traficului de persoane. Cu toate acestea, o modificare legislativă foarte recentă, care coincide cu finalizarea prezentului raport (aprilie 2019), a pus bazele creării unor servicii naționale generice de sprijinire a victimelor ce urmează să funcționeze în cadrul Direcțiilor Generale de Asistență Socială și Protecția Copilului (DGASPC), serviciile sociale de stat la nivel județean. O analiză aprofundată a acestor servicii, ulterioară creării lor efective, este posibilă doar în cadrul unei cercetări viitoare.

În România, în ciuda îmbunătățirilor din ultimii ani, serviciile de asistență specializată rămân subdezvoltate, insuficiente și deseori inaccesibile. Acest lucru se datorează fie considerentele financiare (de exemplu, multe victime trebuie să plătească din propriul buzunar pentru consiliere psihologică, deoarece nu o pot accesa gratuit, în ciuda legislației naționale care le acordă acest drept), fie considerentelor geografice (serviciile de sprijin se află preponderent în zone urbane, astfel că persoanele din mediul rural întâmpină dificultăți în a le accesa).

Cercetarea arată că, deși Directiva Victimelor a fost transpusă în mare măsură în legislația națională, inclusiv în ceea ce privește dispozițiile privind direcționarea (Articolele 8 și 9 din Directivă), evaluarea (Articolul 22) și dreptul la informare (Articolele 4 și 6), în practică implementarea acesteia este nesatisfăcătoare.

¹ Pentru mai multe informații despre proiect, accesați <http://www.crj.ro/antidiscriminare/victoriaia/>.

Proiect finanțat de Programul de Justiție al Uniunii Europene (2014-2020). Conținutul acestui document reprezintă numai opinia autorilor și este responsabilitatea exclusivă a acestora. Comisia Europeană nu își asumă nicio responsabilitate în ceea ce privește utilizarea informațiilor pe care le conține.





Deși există mecanisme de direcționare, mai ales între Poliție și serviciile sociale, cercetarea (Capitolul 2) indică o mare varietate a practicilor din țară, de la o bună cooperare interinstituțională la o completă lipsă de îndrumare spre servicii de sprijin. Aceste probleme se datorează, în primul rând, deficitului de servicii, în special în zonele rurale, precum și colaborării ineficiente între instituții - autorități judiciare, servicii sociale și organizații de sprijinire a victimelor. În timp ce majoritatea situațiilor de direcționare au loc atunci când victima raportează o infracțiune sau atunci când autoritățile demarează cercetarea penală, victimele pot fi de asemenea puse în contact cu serviciile de sprijin prin intermediul a trei linii telefonice naționale dedicate copiilor, victimelor violenței în familie și, respectiv, victimelor traficului de persoane.

Totodată, cercetarea efectuată pentru prezentul studiu a arătat că evaluarea nevoilor individuale (Capitolul 3) este efectuată de un număr restrâns de instituții - în special de serviciile sociale și de organizațiile neguvernamentale - și numai pentru anumite categorii de victime: copii supuși abuzului sau exploatării, victimele traficului de persoane și victimele violenței domestice. Cu toate că România dispune de cadrul legislativ care să asigure satisfacerea nevoilor de protecție ale victimelor, există foarte puține linii directe clare pentru autoritățile judiciare în privința modului de efectuare a evaluării, în conformitate cu nevoile individuale și circumstanțele specifice ale infracțiunii, așa cum sunt detaliate în Directivă. Cu toate acestea, serviciile sociale și organizațiile de sprijinire a victimelor urmează linii directe și proceduri mai detaliate pentru evaluarea nevoilor, fie reglementate de legislația națională, fie, în cazul ONG-urilor, în conformitate cu practicile interne.

În ceea ce privește informarea victimelor (Capitolul 4), raportul indică faptul că nu există mecanisme formale care să asigure că victimele înțeleg cu adevărat informațiile care le sunt comunicate, cu excepția furnizării unui interpret atunci când victima nu înțelege limba română sau are o tulburare a auzului sau a prezenței reprezentantului legal și/ sau a unui psiholog la interviuarea victimelor copii. De cele mai multe ori autoritățile judiciare - ofițerii de poliție, procurorii și judecătorii tind să utilizeze jargon juridic atunci când le prezintă victimelor drepturile, fără a le furniza informații despre cum le pot accesa ori pune în practică. De asemenea, se observă o lipsă a materialelor de sprijin care să conțină informații pentru victime (broșuri, afișe, ghiduri, site-uri web, infografice) și a campaniilor de informare/ sensibilizare, precum și formarea insuficientă sau inadecvată a profesioniștilor în ceea ce privește nevoile victimelor, modul de informare a acestora sau direcționarea către autorități și/ sau servicii de sprijin.

Capitolul 5 conține o listă de opt bune practici sau practici promițătoare identificate pe parcursul cercetării, în ceea ce privește informarea victimelor, direcționarea acestora și evaluarea nevoilor. O parte din aceste practici sunt inițiate de stat: echipele multidisciplinare coordonate de DGASPC-uri; Centrul Județean de Intervenție pentru Copilul Abuzat, sub coordonarea DGASPC Cluj; camera specială de audiere a minorilor din Cluj-Napoca și Craiova și subvenții de chirie oferite de Primăria Municipiului Cluj-Napoca victimelor violenței în familie. Două bune practici sunt parteneriate publice-private: colaborarea multisectorială pentru cazurile de violență în familie în Târgu Mureș și colaborarea dintre Poliție și ONG-ul Salvați Copiii privind raportarea pornografiei infantile online și a direcționării victimelor, în timp ce două exemple sunt inițiate de ONG-urile: asistență juridică pro bono și reprezentare în instanță, precum și informarea și consilierea psihologică online gratuită oferită victimelor violenței domestice.

Proiect finanțat de Programul de Justiție al Uniunii Europene (2014-2020). Conținutul acestui document reprezintă numai opinia autorilor și este responsabilitatea exclusivă a acestora. Comisia Europeană nu își asumă nicio responsabilitate în ceea ce privește utilizarea informațiilor pe care le conține.





Nu în ultimul rând, Capitolul 6 reunește o serie de recomandări adresate autorităților competente, care vizează facilitarea accesului victimelor la justiție și servicii de asistență. Aceste recomandări includ: crearea de servicii generice naționale de sprijin pentru toate victimele infracțiunilor; asigurarea de fonduri suficiente pentru furnizorii de servicii, inclusiv pentru ONG-uri; îmbunătățirea procesului de informare a victimelor; crearea și/ sau dezvoltarea unor proceduri și linii directe de direcționare/ coordonare între instituțiile implicate; dezvoltarea și extinderea procedurilor existente de evaluare a nevoilor victimelor și formarea adecvată a specialiștilor care lucrează cu victimele infracțiunilor în aspectele menționate anterior.

Capitolul 1 - Introducere

Prezentul raport oferă o imagine de ansamblu asupra situației victimelor infracțiunilor² din România în ceea ce privește direcționarea către serviciile de asistență, evaluarea nevoilor și furnizarea de informații, așa cum prevede Directiva 2012/29/ UE de stabilire a unor norme minime privind drepturile, sprijinirea și protecția victimelor criminalității (denumită în continuare „Directiva”), care a fost parțial transpusă în legislația internă³.

Rezultatele raportului se bazează pe cercetarea cantitativă și calitativă efectuată în perioada noiembrie 2018 - aprilie 2019, combinând cercetarea teoretică, analiza legislației și politicilor publice cu 10 interviuri semi-structurate cu specialiști din toată țara⁴ și 25 de cereri de informații publice adresate instituțiilor de stat cu atribuții în domeniul protecției și sprijinirii

² Codul Penal (denumit în continuare CP) și Codul de Procedură Penală (denumit în continuare CPP) operează cu noțiunea de „persoană vătămată”, definită ca „persoana care a suferit o vătămare fizică, materială sau morală prin fapta penală se numește persoană vătămată” (Art. 79, CPP). Legea nr. 211/2004 privind unele măsuri pentru asigurarea informării, sprijinirii și protecției victimelor infracțiunilor a introdus o definiție a termenului „victimă” în aprilie 2019, odată cu cea mai recentă modificare a acesteia. Potrivit Art. 3⁴, lit. a, „victimă a infracțiunilor - persoana fizică ce a suferit un prejudiciu, de orice natură, inclusiv o vătămare a integrității sale fizice, mintale sau emoționale sau un prejudiciu economic, cauzate în mod direct de o infracțiune, precum și membrii familiei unei persoane decedate ca urmare a unei infracțiuni și care au suferit prejudicii în urma decesului persoanei respective”. În practică, cei doi termeni sunt sinonimi și sunt folosiți interschimbabil.

³ Legislația națională pentru transpunerea Directivei Victimelor la momentul finalizării prezentului raport se compune din următoarele:

- Legea nr. 211/2004 privind unele măsuri pentru asigurarea informării, sprijinirii și protecției victimelor infracțiunilor (actualizată în 2019)
- Codul Penal (actualizat în 2018)
- Codul de Procedură Penală (actualizat în 2018)
- Legea nr. 678/2001 privind prevenirea și combaterea traficului de persoane
- Legea 302/2004 privind cooperarea judiciară internațională în materie penală
- Legea nr. 192/2006 privind medierea și organizarea profesiei de mediator.

⁴ Specialiștii intervievați au inclus trei psihologi, un asistent social, trei avocați, un medic legist, un judecător și doi profesori universitari (10 specialiști în total, unii având mai mult de o profesie) din întreaga țară, din 6 județe (Cluj, Iași, Sălaj, Argeș, Bistrița-Năsăud, Sibiu) și din București. Șase dintre aceștia erau directori și reprezentanți ai organizațiilor de sprijinire a victimelor, oferind asistență diferitelor grupuri vulnerabile (femei victime ale violenței, copii victime ale abuzului, victime ale traficului de persoane, romi și persoane LGBTQI), în timp ce trei reprezentau instituții de stat (un SPAS, un institut de medicină legală și o judecătorie). Din motive de confidențialitate, identitatea acestora este protejată, fiind numiți în raport ca Respondent 1, 2 și așa mai departe.

Proiect finanțat de Programul de Justiție al Uniunii Europene (2014-2020). Conținutul acestui document reprezintă numai opinia autorilor și este responsabilitatea exclusivă a acestora. Comisia Europeană nu își asumă nicio responsabilitate în ceea ce privește utilizarea informațiilor pe care le conține.





victimelor⁵. Persoanele intervievate și instituțiile care au fost contactate au fost selectate pentru a obține informații cuprinzătoare și multidisciplinare de la profesioniști din medii diferite, atât din sectorul public, cât și din sectorul ONG din diferite părți ale României, care oferă sprijin și protecție pentru o gamă largă de grupuri vulnerabile. Deși interviurile și cererile de informații publice nu au acoperit întreaga țară, reprezentativitatea și diversitatea surselor constituie un indicator puternic al stării de fapt la nivel național. Raportul a constatat că, în ciuda evoluțiilor pozitive din ultimul deceniu, în principal datorită alinierii parțiale la legislația europeană și internațională, România continuă să se confrunte cu probleme în ceea ce privește informarea victimelor infracțiunilor, accesul și direcționarea către servicii de sprijin și măsuri de protecție⁶.

Cadrul legal și starea serviciilor de sprijin în România

România se numără printre cele 7 state membre ale UE care nu dispun în prezent de servicii generice naționale de asistență pentru victimele infracțiunilor⁷. Atât serviciile existente, cât și legislația (sub forma unor legi speciale) vizează categorii de victime care sunt percepute ca fiind mai vulnerabile, în special copii victime, victime ale violenței în familie și victime ale traficului de persoane (în scopul exploatării sexuale și prin muncă). Serviciile de asistență sunt oferite de o serie de instituții de stat, în principal: Direcțiile Generale de Asistență Socială și Protecția Copilului, denumite în continuare DGASPC (o astfel de instituție pentru fiecare dintre cele 41 de județe și cele 6 sectoare ale Bucureștiului), Serviciile Publice de Asistență Socială (SPAS), organizate la nivel local (municipiu, oraș, comună), Agenția Națională Împotriva Traficului de Persoane (ANITP) și într-o mai mică măsură Agenția Națională pentru Egalitatea de Șanse între Femei și Bărbați (ANES), din cadrul Ministerului Muncii și Justiției Sociale. De asemenea, adeseori ONG-uri oferă servicii specializate victimelor, în completarea sau chiar substituind serviciile oferite de stat, uneori fără a primi sprijin financiar din fonduri publice. În unele situații

⁵ Cele 25 de solicitări de informații, formulate în baza Legii nr. 544/2001 privind accesul la informațiile de interes public, au fost adresate: DGASPC-urilor din cele 6 sectoare ale Bucureștiului, precum și celor din județele Cluj, Iași și Dolj; Agenției Naționale pentru Egalitatea de Șanse între Femei și Bărbați; Inspectoratului General al Poliției Române; Parchetelor de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, precum și de pe lângă Judecătoriile Sectorului 1, București, Cluj-Napoca și Iași; Institutului Național de Medicină Legală și Institutului de Medicină Legală din Cluj-Napoca; Institutului Național de Criminologie; Serviciilor de Probațiune din București, Sector 1, Cluj și Iași și Direcției Naționale de Probațiune. S-a vizat o acoperire geografică extinsă: solicitările au fost trimise instituțiilor din București, din județele Cluj, Iași și Dolj, acoperind cele trei regiuni principale ale țării. Toate instituțiile au răspuns, cu excepția Institutului Național de Medicină Legală. Răspunsul Parchetului de pe lângă Tribunalul București, Sector 1 a constatat într-un paragraf ce a făcut referire la legislația în vigoare și nu a putut fi folosit pentru a extrage informații.

⁶ Această concluzie este susținută și de raportul național privind România realizat în cadrul proiectului *VOCIARE: Analiza Implementării Drepturilor Victimelor Infracțiunilor În Europa* (în engleză: *VOCIARE: Victims of Crime Implementation Analysis of Rights in Europe*). Raportul privind România, redactat de Centrul de Acțiune pentru Egalitate și Drepturile Omului (ACTEDO), urmează a fi publicat în mai 2019 și conține o analiză aprofundată a transpunerii și implementării Directivei Victimelor.

⁷ Celelalte state UE care nu au servicii generice de sprijinire a victimelor sunt Bulgaria, Cipru, Grecia, Letonia, Lituania și Slovenia. European Union Agency for Fundamental Rights (2014), *Victims of crime in the EU: the extent and nature of support for victims*, p. 21. Anterior inclusă în această listă, Italia a lansat Rete Daphne – Rețeaua națională de servicii de asistență pentru victimele infracțiunilor în iulie 2018.

Proiect finanțat de Programul de Justiție al Uniunii Europene (2014-2020). Conținutul acestui document reprezintă numai opinia autorilor și este responsabilitatea exclusivă a acestora. Comisia Europeană nu își asumă nicio responsabilitate în ceea ce privește utilizarea informațiilor pe care le conține.





aceste organizații reprezintă singura alternativă în ceea ce privește serviciile de sprijin pentru victimele infracțiunilor⁸.

Este important de menționat că Legea nr. 211/2004 privind unele măsuri pentru asigurarea informării, sprijinirii și protecției victimelor infracțiunilor a suferit o serie de modificări substanțiale în aprilie 2019 prin Ordonanța de Urgență nr. 24/ 03.04.2019. Astfel, **s-au pus bazele pentru crearea de servicii generice de sprijinire a victimelor în România**, sub forma unor departamente specializate care vor funcționa în cadrul fiecărui DGASPC și ale căror echipe vor fi compuse din cel puțin trei specialiști: asistent social, psiholog și consilier juridic⁹. Serviciile oferite de departamentele pentru victimele infracțiunilor pot include¹⁰: informații despre drepturile victimelor, consiliere psihologică, consiliere cu privire la chestiuni financiare legate de infracțiune, sprijin emoțional, servicii de inserție socială, informații despre rolul victimei în procedurile penale și pregătirea pentru proces, precum și direcționarea spre alte servicii de asistență specializate¹¹. Aceste servicii sunt gratuite și sunt oferite la cererea victimei sau a familiei acesteia. La cerere, este prevăzută asistență juridică gratuită pentru victimele unor infracțiuni, în principal tentative de omor, vătămare corporală și violență sexuală¹². Victimele

⁸ Pentru perspectiva victimelor violenței în familie asupra serviciilor de sprijin și furnizorilor de servicii, consultați Centrul de Resurse Juridice, *VICATIS: Raportul Național privind Dreptul Victimelor la Informare și Servicii de Sprijin – Situația Victimelor Violentei în Familie*, 2019. Disponibil la <http://www.crj.ro/wp-content/uploads/2019/03/VICATIS-Romania-national-report- RO 2019.pdf>.

⁹ Art. 3¹, Legea 211/2004: „(1) În vederea acordării serviciilor de sprijin și protecție pentru victimele infracțiunilor, în structura organizatorică a fiecărei direcții generale se înființează un compartiment pentru sprijinirea victimelor infracțiunilor, structură în cadrul căreia vor funcționa cel puțin trei specialiști, respectiv: asistent social, psiholog, consilier juridic.”

¹⁰ Legea 211/2011 nu impune obligativitatea ca aceste departamente specializate să ofere oricare dintre serviciile de sprijin menționate mai sus, probabil pentru a permite DGASPC-urilor o mai mare autonomie în gestionarea resurselor existente și în evaluarea nevoilor victimelor. Cu toate acestea, furnizarea opțională a acestor servicii implică un risc în ceea ce privește acordarea de sprijin victimelor infracțiunilor.

¹¹ Art. 7, Legea 211/2004: „(4) Serviciile de sprijin și protecție acordate atât victimelor infracțiunilor, cât și membrilor familiei acestora pot fi: a) informare privind drepturile victimei; b) consiliere psihologică, consiliere cu privire la riscurile de victimizare secundară și repetată sau de intimidare și răzbunare; c) consiliere privind aspectele financiare și practice subsecvente infracțiunii; d) servicii de inserție/reinserție socială; e) sprijin emoțional și social în scopul reintegrării sociale; f) informații și consiliere cu privire la rolul victimei în cadrul procedurilor penale, inclusiv pregătirea pentru participarea la proces. Aceste servicii de informații și consiliere nu includ asistența juridică gratuită a victimelor unor infracțiuni prevăzută la art. 14-20 ori asistența juridică a persoanei vătămate prevăzută în Legea nr. 135/2010 privind Codul de procedură penală, cu modificările și completările ulterioare; g) direcționarea victimei către alte servicii specializate, atunci când este cazul: servicii sociale, servicii medicale, servicii de ocupare, de educație sau alte servicii de interes general acordate în condițiile legii.”

¹² Art. 14, Legea 211/2004: „(1) Asistența juridică gratuită se acordă, la cerere, următoarelor categorii de victime: a) persoanele asupra cărora a fost săvârșită o tentativă la infracțiunile de omor, omor calificat, prevăzute la art. 188 și 189 din Codul penal, o infracțiune de vătămare corporală, prevăzută la art. 194 din Codul penal, o infracțiune intenționată care a avut ca urmare vătămarea corporală a victimei, o infracțiune de viol, agresiune sexuală, act sexual cu un minor, coruperea sexuală a minorilor, prevăzute la art. 218-221 din Codul penal; b) soțul, copiii și persoanele aflate în întreținerea persoanelor decedate prin săvârșirea infracțiunilor de omor, omor calificat, prevăzute la art. 188 și 189 din Codul penal, precum și a infracțiunilor intenționate care au avut ca urmare moartea persoanei.”

Proiect finanțat de Programul de Justiție al Uniunii Europene (2014-2020). Conținutul acestui document reprezintă numai opinia autorilor și este responsabilitatea exclusivă a acestora. Comisia Europeană nu își asumă nicio responsabilitate în ceea ce privește utilizarea informațiilor pe care le conține.





altor tipuri de infracțiuni pot beneficia de asistență juridică gratuită în funcție de veniturile acestora¹³.

Înainte de recenta modificare a Legii nr. 211/2004, Serviciilor de Probațiune de pe lângă tribunale le revenea atribuția de a furniza consiliere psihologică gratuită victimelor infracțiunilor¹⁴. În realitate, foarte puține victime au accesat acest drept: 12 victime, mai precis, în perioada 2015-2018¹⁵, fapt datorat lipsei de personal și/ sau a informațiilor, întrucât victimele nu au solicitat aceste servicii¹⁶.

Deși termenul de transpunere a Directivei în legislația națională a fost 16 noiembrie 2015, până la data finalizării prezentului raport România nu pusese în aplicare toate prevederile acesteia. Ca urmare, Comisia Europeană a deschis o acțiune privind încălcarea dreptului comunitar (*infringement*) împotriva României în ianuarie 2016¹⁷. Mai mult, într-un comunicat publicat în 8 noiembrie 2018, Comisia Europeană solicita României, precum și Irlandei și Sloveniei, să asigure transpunerea completă a Directivei. În cazul neîndeplinirii obligațiilor în termen de două luni, cazul lor poate fi trimis Curții de Justiție a Uniunii Europene¹⁸.

Drepturile conferite de Directivă care au fost transpuse pe deplin în legislația națională includ dreptul la informare și la comunicare într-un limbaj accesibil, precum și la traducerea și interpretarea, dreptul de a fi audiat, de a beneficia de asistență juridică și de garanții în contextul justiției reparatorii (în România, sub forma medierii), dreptul la rambursarea cheltuielilor, la compensații, precum și la restituirea bunurilor. În plus, România a transpus prevederile Directivei privind drepturile victimelor în situația unei decizii de neîncheierea a urmăririi penale, dar și drepturile victimelor care locuiesc într-un alt stat membru UE. În același timp, odată cu finalizarea acestui raport, în aprilie 2019, Legea nr. 211/2004 a fost modificată astfel încât toate prevederile acesteia să se aplice victimelor infracțiunilor care au avut loc pe teritoriul României,

¹³ Art. 15, Legea 211/2004: „Asistența juridică gratuită se acordă, la cerere, victimelor altor infracțiuni decât cele prevăzute la art. 14 alin. (1), cu respectarea condițiilor stabilite la art. 14 alin. (2), dacă venitul lunar pe membru de familie al victimei este cel mult egal cu salariul de bază minim brut pe țară stabilit pentru anul în care victima a formulat cererea de asistență juridică gratuită.”

¹⁴ Art. 7, Legea 211/2004, anterior modificărilor din aprilie 2019: „Consilierea psihologică a victimelor infracțiunilor se asigură, în condițiile prezentei legi, de către serviciile de protecție a victimelor și reintegrare socială a infractorilor, care funcționează pe lângă tribunale.”

¹⁵ Răspunsul Direcției Naționale de Probațiune la solicitarea de informații publice a Centrului de Resurse Juridice (scrisoarea nr.2/ 9610/ 06.02.2019).

¹⁶ Răspunsurile la solicitările de informații ale Serviciilor de Probațiune de pe lângă Tribunalele Cluj (scrisoarea nr. 1100/ 15.01.2019), Iași (scrisoarea nr. 25377/ 13.12.2018) și București, Sector 1 (scrisoarea din 17.12.2018).

¹⁷ Comisia Europeană, *Infringement decisions: EU Directive 29/2012. Infringement nr. 20160142, Romania*. Disponibil la: http://ec.europa.eu/atwork/applying-eu-law/infringements-proceedings/infringement-decisions/index.cfm?lang_code=EN&typeOfSearch=true&active_only=1&noncom=0&r_dossier=20160142&decision_date_from=&decision_date_to=&EM=RO&title=&submit=Search (accesat 10 decembrie 2018).

¹⁸ Comisia Europeană, *Fact Sheet. November infringements package: key decisions*, Bruxelles, 8 noiembrie 2018. Disponibil la: <http://europa.eu/rapid/press-release-MEMO-18-6247-EN.htm> (accesat 10 decembrie 2018). La data finalizării acestui raport, respectiv 15 aprilie 2019, nu existau informații publice actualizate privind această situație.

Proiect finanțat de Programul de Justiție al Uniunii Europene (2014-2020). Conținutul acestui document reprezintă numai opinia autorilor și este responsabilitatea exclusivă a acestora. Comisia Europeană nu își asumă nicio responsabilitate în ceea ce privește utilizarea informațiilor pe care le conține.





indiferent de statutul de rezident în această țară¹⁹. Până la finalizarea prezentului raport, cetățenii străini nu erau excluși de la exercitarea acestor drepturi, cu condiția să aibă reședința legală în România. Persoanele care au solicitat statut de refugiat erau, de asemenea, incluse, primind un permis de ședere temporară până la soluționarea cererii de acordare a statutului de refugiat²⁰.

Mai mult, în conformitate cu prevederile Directivei, Codul de procedură Penală (denumit în continuare CPP) presupune că următoarele categorii de victime sunt mai vulnerabile: „Sunt prezumate vulnerabile victimele copii, victimele care sunt în relație de dependență față de autorul infracțiunii, victimele terorismului, ale criminalității organizate, ale traficului de persoane, ale violenței în cadrul relațiilor apropiate, ale violenței sexuale sau ale exploatarei, victimele infracțiunilor săvârșite din ură și victimele afectate de o infracțiune din cauza prejudcăților sau din motive de discriminare care ar putea avea legătură în special cu caracteristicile lor personale, victimele cu dizabilități, precum și victimele care au suferit un prejudiciu considerabil ca urmare a gravității infracțiunii.” (Art. 113, (2), CPP). Pentru aceste categorii de victime, autoritățile judiciare pot institui măsuri speciale de protecție dacă victimele sunt considerate martori amenințați sau vulnerabili²¹. Totodată, măsurile de protecție pentru victime pot lua forma unor pedepse complementare pentru infractori a interzicerii exercitării unor drepturi, ca de pildă, interzicerea de a contacta victima sau familia acesteia sau de a se apropia de domiciliul sau locul de muncă al victimei²². Conform Codului Penal (denumit în

¹⁹ Art. 3[^]12, Legea 211/ 2004: „Dispozițiile prezentului capitol se aplică victimelor infracțiunilor, dacă infracțiunea a fost săvârșită pe teritoriul României sau dacă infracțiunea a fost săvârșită în afara teritoriului României și victima este cetățean român sau străin care locuiește legal în România.”

²⁰ Art. 13 (1), Ordonanța nr. 102/2000 privind statutul și regimul refugiaților în România.

²¹ Art. 113, CPP – Protecția persoanei vătămate și a părții civile: „(1) Atunci când sunt îndeplinite condițiile prevăzute de lege referitoare la statutul de martor amenințat sau vulnerabil ori pentru protecția vieții private sau a demnității, organul de urmărire penală poate dispune față de persoana vătămată ori față de partea civilă măsurile de protecție prevăzute la art. 124-130, care se aplică în mod corespunzător.”

Măsurile de protecție includ:

- Art. 126, CPP – Măsurile de protecție dispuse în cursul urmăririi penale: „(1) În cursul urmăririi penale, odată cu acordarea statutului de martor amenințat, procurorul dispune aplicarea uneia sau a mai multora dintre următoarele măsuri: a) supravegherea și paza locuinței martorului sau asigurarea unei locuințe temporare; b) însoțirea și asigurarea protecției martorului sau a membrilor de familie ai acestuia în cursul deplasărilor; c) protecția datelor de identitate, prin acordarea unui pseudonim cu care martorul va semna declarația sa; d) audierea martorului fără ca acesta să fie prezent, prin intermediul mijloacelor audiovideo de transmitere, cu vocea și imaginea distorsionate, atunci când celelalte măsuri nu sunt suficiente. (2) Procurorul dispune aplicarea unei măsuri de protecție din oficiu sau la cererea martorului, a uneia dintre părți sau a unui subiect procesual principal.”

- Art. 127, CPP – Măsurile de protecție dispuse în cursul judecății: „În cursul judecății, odată cu acordarea statutului de martor amenințat, instanța dispune aplicarea uneia sau a mai multora dintre următoarele măsuri: a) supravegherea și paza locuinței martorului sau asigurarea unei locuințe temporare; b) însoțirea și asigurarea protecției martorului sau a membrilor de familie ai acestuia în cursul deplasărilor; c) nepublicitatea ședinței de judecată pe durata ascultării martorului; d) ascultarea martorului fără ca acesta să fie prezent în sala de judecată, prin intermediul mijloacelor audiovideo de transmitere, cu vocea și imaginea distorsionate, atunci când celelalte măsuri nu sunt suficiente; e) protecția datelor de identitate ale martorului și acordarea unui pseudonim sub care acesta va depune mărturie.”

²² Art. 66, Codul Penal (CP) – Conținutul pedepsei complementare a interzicerii exercitării unor drepturi: (1) Pedepsa complementară a interzicerii exercitării unor drepturi constă în interzicerea exercitării, pe o

Proiect finanțat de Programul de Justiție al Uniunii Europene (2014-2020). Conținutul acestui document reprezintă numai opinia autorilor și este responsabilitatea exclusivă a acestora. Comisia Europeană nu își asumă nicio responsabilitate în ceea ce privește utilizarea informațiilor pe care le conține.





continuare CP), încălcarea acestei prevederi atrage după sine o pedeapsă de 3 luni până la 2 ani de închisoare sau o amendă penală²³. Cu toate acestea, interviurile cu specialiștii au arătat că, în practică, autoritățile judiciare instituie rareori aceste măsuri de protecție²⁴. De asemenea, măsurile de protecție pentru victimele prezumate a fi vulnerabile pot include, de asemenea, audierea de către judecător, poliție sau procuror în locuri speciale și în prezența unui psiholog sau a unui lucrător social al cărui scop este să reducă riscul de victimizare secundară. Aceste victime ar trebui, pe cât posibil, să fie audiate a doua oară doar dacă este strict necesar și de către aceeași persoană²⁵. Totodată, victimelor vulnerabile li se acordă dreptul de a fi audiate de o persoană de același sex, la cerere²⁶. Cu toate acestea, în realitate, puține victime au cunoștință de acest drept și, prin urmare, nu solicită să fie intervievate de o persoană de același sex²⁷.

perioadă de la unu la 5 ani, a unuia sau mai multora dintre următoarele drepturi: a) dreptul de a fi ales în autoritățile publice sau în orice alte funcții publice; b) dreptul de a ocupa o funcție care implică exercițiul autorității de stat; c) dreptul străinului de a se afla pe teritoriul României; d) dreptul de a alege; e) drepturile părintești; f) dreptul de a fi tutore sau curator; g) dreptul de a ocupa funcția, de a exercita profesia sau meseria ori de a desfășura activitatea de care s-a folosit pentru săvârșirea infracțiunii; h) dreptul de a deține, purta și folosi orice categorie de arme; i) dreptul de a conduce anumite categorii de vehicule stabilite de instanță; j) dreptul de a părăsi teritoriul României; k) dreptul de a ocupa o funcție de conducere în cadrul unei persoane juridice de drept public; l) dreptul de a se afla în anumite localități stabilite de instanță;

m) dreptul de a se afla în anumite locuri sau la anumite manifestări sportive, culturale ori la alte adunări publice, stabilite de instanță; n) dreptul de a comunica cu victima sau cu membri de familie ai acesteia, cu persoanele cu care a comis infracțiunea sau cu alte persoane, stabilite de instanță, ori de a se apropia de acestea; o) dreptul de a se apropia de locuința, locul de muncă, școala sau alte locuri unde victima desfășoară activități sociale, în condițiile stabilite de instanța de judecată.”

²³ Art. 288, CP – Neexecutarea sancțiunilor penale: „(1) Sustragerea de la executare ori neexecutarea conform legii a unei pedepse complementare ori accesorii sau a măsurii de siguranță prevăzute în art. 108 lit. b) și lit. c), de către persoana fizică față de care s-au dispus aceste sancțiuni, se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la 2 ani sau cu amendă, dacă fapta nu constituie o infracțiune mai gravă.”

²⁴ Respondent 7.

²⁵ Art. 111, CPP – Modul de audiere a persoanei vătămate: „(6) În cazul persoanelor vătămate pentru care a fost stabilită în condițiile legii existența unor nevoi specifice de protecție, organul judiciar poate dispune una sau mai multe dintre următoarele măsuri, atunci când este posibil și când acesta apreciază că nu se aduce atingere bunei desfășurări a procesului ori drepturilor și intereselor părților: a) audierea acestora în incinte concepute sau adaptate acestui scop; b) audierea acestora prin intermediul sau în prezența unui psiholog sau a altui specialist în consilierea victimelor; c) audierea acestora, cât și eventuala lor reaudiere se realizează de aceeași persoană, dacă acest lucru este posibil și dacă organul judiciar apreciază că aceasta nu aduce atingere bunei desfășurări a procesului ori drepturilor și intereselor părților.”

²⁶ Art. 111, CPP – Modul de audiere a persoanei vătămate: „(7) Audierea de către organele de cercetare penală a persoanelor vătămate care au fost victime ale infracțiunii de violență în familie, prevăzută de art. 199 din Codul penal, ale infracțiunilor de viol, agresiune sexuală, act sexual cu un minor și corupere sexuală a minorilor, prevăzute la art. 218-221 din Codul penal, ale infracțiunii de rele tratamente aplicate minorului, prevăzută la art. 197 din Codul penal, hărțuire, prevăzută de art. 208 din Codul penal, și hărțuire sexuală, prevăzută de art. 223 din Codul penal, precum și în alte cazuri în care, din cauza împrejurărilor comiterii faptei, acest lucru se apreciază ca fiind necesar, se efectuează numai de către o persoană de același sex cu persoana vătămată, la cererea acesteia, cu excepția cazului când organul judiciar apreciază că aceasta aduce atingere bunei desfășurări a procesului ori drepturilor și intereselor părților.”

²⁷ Repondenți 4 și 6.

Proiect finanțat de Programul de Justiție al Uniunii Europene (2014-2020). Conținutul acestui document reprezintă numai opinia autorilor și este responsabilitatea exclusivă a acestora. Comisia Europeană nu își asumă nicio responsabilitate în ceea ce privește utilizarea informațiilor pe care le conține.





Victime vulnerabile

Există, de asemenea, o serie de probleme legate de înțelegerea vulnerabilității și a victimelor în rândul autorităților judiciare și al altor profesioniști care lucrează cu victimele. În primul rând, **femeile victime ale violenței domestice sau sexuale** se confruntă deseori cu atitudini de blamare a victimei. Conform unui sondaj realizat de Comisia Europeană în 2016, 55% dintre români - cel mai mare procent din UE (media fiind de 27%) - consideră că violul este uneori justificabil, cu alte cuvinte, că există cel puțin o situație, ca de exemplu dacă victima este beată, dacă a avut mai mulți parteneri sexuali sau a purtat vestimentație sumară, care face acceptabil actul sexual fără consimțământ²⁸. Atitudini similare se regăsesc printre ofițerii de poliție, procurori și judecători, uneori chiar și în cazuri extrem de grave, care privesc de pildă copiii victime ale violului²⁹. Interviurile cu specialiști confirmă aspectele menționate mai sus: ofițerii de poliție adesea nu tratează victimele violenței domestice cu seriozitate când acestea se prezintă la secție pentru a raporta un abuz, spunându-le să se întoarcă atunci când situația se înrăutățește; consideră că victimele sunt parțial responsabile pentru situația în care se află; descurajează victima să depună plângere, motivând că probabil își va retrage plângerea la un moment dat sau tratează în mod superficial cazul, atunci când suspectează că victima este mai puțin educată sau că provine dintr-un mediu socio-economic modest³⁰.

O specialistă dintr-un ONG care oferă sprijin **victimelor traficului de persoane** afirmă că victimele, chiar și copiii, de multe ori sunt văzute de poliție ca persoane care au ales de bună voie să fie lucrătoare sexuale. Victimele pot fi amendate sau îndrumate spre serviciile sociale, însă atunci când se întorc pe străzi, poliția nu mai intervine. Prin urmare:

„Nicio victimă nu sună la Poliție, pentru că ea se știe vinovată și fuge de Poliție.”³¹

²⁸ Comisia Europeană (2016), *Special Eurobarometer 449 Report: Gender-based Violence*, p. 65.

²⁹ Un caz care a dus la condamnarea României la Curtea Europeană a Drepturilor Omului în 2016 a arătat că instanța a interpretat faptul că o fetiță de unsprezece ani nu le-a spus părinților că a fost violată de cinci bărbați în mai multe ocazii ca dovadă că ea și-a dat consimțământul pentru actul sexual. În plus, hotărârea CEDO a evidențiat 12 cazuri similare în România, unde violurile asupra minorilor au fost judecate de la caz la caz, în ciuda faptului că victimele era sub vârsta legală a consimțământului. Hotărârea CEDO a indicat că cele 12 hotărâri judecătorești interne (2009-2013) prezentate de Guvernul României „capacitatea de a-și exprima consimțământul valabil din partea unei victime a agresiunii sexuale care este minoră se determină în conformitate cu circumstanțele particulare ale fiecărei cauze în parte. În majoritatea acestor cauze, s-a considerat că victimele – cu vârste cuprinse între 11 și 14 ani – au consimțit la acte sexuale cu bărbați mai în vârstă – inclusiv sex anal și oral – în baza unor elemente precum faptul că nu le-au spus nimic părinților, nu au țipat după ajutor ori au fost de acord să însoțească făptuitorii în diversele locuri în care au avut loc actele. În unele cauze, discrepanțele dintre declarațiile date de victime în diferite faze ale procedurii au fost, de asemenea, considerate ca fiind un element ce dovedește consimțământul lor”. Curtea Europeană a Drepturilor Omului, *Hotărârea din 15 martie 2016 în Cauza M.G.C. împotriva României*. Disponibil la: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22languageisocode%22:%5B%22RUM%22%5D,%22appno%22:%5B%2261495/11%22%5D,%22documentcollectionid%22:%5B%22CHAMBER%22%5D,%22itemid%22:%5B%22001-176069%22%5D%7D> (accesat 29 ianuarie 2019).

³⁰ Respondenți 1, 2, 3 și 4.

³¹ Respondent 5.

Proiect finanțat de Programul de Justiție al Uniunii Europene (2014-2020). Conținutul acestui document reprezintă numai opinia autorilor și este responsabilitatea exclusivă a acestora. Comisia Europeană nu își asumă nicio responsabilitate în ceea ce privește utilizarea informațiilor pe care le conține.





O minoritate deosebit de vulnerabilă, **persoanele LGBT** (lesbiene, homosexuali, bisexuali, transsexuali)³², se confruntă, de asemenea, cu multe bariere în accesarea justiției. În general, victimele LGBT au puțină încredere în sistemul de justiție și în special în poliție, iar de multe ori se tem de stigmatul care însoțește orientarea lor sexuală/ identitatea de gen. O specialistă dintr-un ONG care lucrează cu persoanele LGBT a descris o astfel de interacțiune între victimă și poliție:

„Dacă vorbim de LGBT, persoane expuse agresiunilor sexuale, agentul descurajează victimele din a da detalii despre hărțuire, de a evita limbajul cu conotații sexuale și de a nu include în declarații detalii sub pretextul că este indecent, ceea ce este o negare a situației în care se află victima agresiunii sexuale. Iar acest lucru se întâmplă când eram eu acolo în calitate de avocat ales, imaginează-ți ce se întâmplă când persoana e singură!”³³

O serie de bariere structurale îngreunează, de asemenea, accesul la justiție al **persoanelor cu dizabilități**. În 2018, în România trăiau 812.594 de persoane cu dizabilități, dintre care 18.015 locuiau în instituții de stat³⁴, de multe ori în condiții care încalcă în mod clar drepturile fundamentale ale omului - între 2011 și 2014, au murit 4568 de persoane cu dizabilități mintale care trăiau în centre rezidențiale³⁵. Potrivit Comisiei Europene, riscul sărăciei și al excluziunii sociale pentru persoanele cu dizabilități din România este alarmant, la fel ca ratele de ocupare a forței de muncă, care sunt considerabil mai mici decât media UE³⁶. Deși România a adoptat în 2016 o strategie națională privind dizabilitatea, continuă să abordeze în mod inadecvat problema accesibilității spațiilor publice, a accesului pe piața muncii și la educație al persoanelor cu dizabilități³⁷. Mai mult, persoanelor cu dizabilități instituționalizate, în special celor cu dizabilități mintale sau intelectuale, nu li se asigură adesea accesul fundamental la justiție³⁸,

³² Atitudinile față de persoanele LGBT din România rămân problematice. De exemplu, 54% dintre români au indicat în 2012 că nu ar fi confortabili să aibă un vecin homosexual (spre deosebire de Suedia, unde doar 4% dintre respondenți au ales acest răspuns). World Values Survey, Wave 6: 2010-2014, “V40.- Would not like to have as neighbors: Homosexuals”. Disponibil la: <http://www.worldvaluessurvey.org/WVSONline.jsp> (accesat 13 februarie 2019).

³³ Respondent 3.

³⁴ Ministerul Muncii și Justiției Sociale, *Statistici trimestriale 2018*. Disponibil la: <http://anpd.gov.ro/web/transparența/statistici/trimestriale/> (accesat 14 februarie 2019).

³⁵ Centrul de Resurse Juridice, *Harta deceselor: Câte persoane cu dizabilități mintale au murit în custodia statului între anii 2011-2014?*, 2015. Disponibil la: <http://www.crij.ro/harta-deceselor-cate-persoane-cu-dizabilitati-mintale-au-murit-in-custodia-statului-intre-anii-2011-2014/> (accesat 14 februarie 2019).

³⁶ Comisia Europeană, *Recommendation for a COUNCIL RECOMMENDATION on the 2017 National Reform Programme of Romania and delivering a Council opinion on the 2017 Convergence Programme of Romania*, Bruxelles, 2017. Disponibil la: <https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/2017-european-semester-country-specific-recommendations-commission-recommendations-romania.pdf> (accesat 14 februarie 2019).

³⁷ The Academic Network of European Disability Experts (ANED), *Country report on the European Semester – Romania*, p. 2. Disponibil la: <https://www.disability-europe.net/country/romania> (accesat 14 februarie 2019.)

³⁸ Centrul de Resurse Juridice rămâne singura entitate independentă din România care efectuează vizite neanunțate în secțiile și centrele de psihiatrie pentru persoanele cu probleme de sănătate mintală sau cu dizabilități intelectuale (pe care le efectuează începând cu 2004) și care depune plângeri și sesizări în cazuri de abuz.

Proiect finanțat de Programul de Justiție al Uniunii Europene (2014-2020). Conținutul acestui document reprezintă numai opinia autorilor și este responsabilitatea exclusivă a acestora. Comisia Europeană nu își asumă nicio responsabilitate în ceea ce privește utilizarea informațiilor pe care le conține.





întrucât nu au un tutore sau custode care să le reprezinte interesele și să depună plângeri penale în numele lor. De fapt, deși un mecanism de monitorizare independent pentru persoanele cu dizabilități instituționalizate a fost creat în 2015 în conformitate cu cerințele Convenției ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități, aceasta continuă să existe doar pe hârtie³⁹.

Nu în ultimul rând, **romii**, în multe privințe grupul minoritar cel mai vulnerabil din România, se confruntă, de asemenea, cu bariere multiple în accesarea justiției și a serviciilor de sprijin. Constrângerile financiare și lipsa educației juridice, alături de hățișurile sistemului de justiție din România, descurajează mulți romi victime ale infracțiunilor să își caute dreptatea. Totodată, rasismul permează adesea instituțiile care sunt menite să îi protejeze: România a primit mai multe condamnări la Curtea Europeană a Drepturilor Omului pentru, printre altele, supunerea romilor la tratamente inumane și degradante (articolul 3 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului⁴⁰), în cazuri ce au implicat abuzuri din partea poliției – Cauza Lingurar și alții împotriva României⁴¹, Moldovan și alții împotriva României⁴² și Stoica împotriva României. În cea din urmă cauză, de violență a poliției împotriva romilor, investigate inadecvat de statul român, autoritățile au exprimat în scris prejudecăți împotriva romilor, afirmând că insultele și amenințările proferate de romi nu pot constitui infracțiune, deoarece sunt caracteristice acestei minorități etnice:

„La data de 23 august 2001 Poliția Suceava a informat Parchetul Militar că ofițerii de la poliția Dolhasca nu au formulat plângere împotriva cetățenilor romi pentru insultă, pentru următorul motiv: „*felul în care unii dintre romi au acționat este pur țigănesc și nu constituie infracțiunea de insultă*”.”⁴³

Un reprezentant al unui ONG pentru drepturile romilor intervievat pentru acest raport a subliniat că, în medie, este mai puțin probabil ca romii să raporteze infracțiuni, deoarece se tem de poliție (au existat cazuri în care romi au fost bătuți sau chiar uciși de polițiști în secții de poliție), precum și să acceseze servicii de sprijin din cauza constrângerilor educaționale și financiare⁴⁴.

Unele din problemele prezentate referitoare la victimele vulnerabile în general pot rezulta parțial din modul în care relația dintre Poliție și victime este percepută:

³⁹ Centrul de Resurse Juridice, *Center for Legal Resources Oral Statement. Item 6 - General debate at the 38th session of the Human Rights Council*, Geneva, 29 iunie 2018. Disponibil la: <http://www.cri.ro/wp-content/uploads/2018/07/CLR-statement-Item-6-General-debate-29.06.pdf> (accesat 25 martie 2019).

⁴⁰ Convenția Europeană a Drepturilor Omului, Art. 3, Interzicerea torturii: „Nimeni nu poate fi supus torturii, nici pedepselor sau tratamentelor inumane ori degradante.”

⁴¹ Curtea Europeană a Drepturilor Omului, *Lingurar și Alții împotriva României*, 2018. Disponibil la: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-186774%22%5D%7D> (accesat 11 februarie 2019).

⁴² Curtea Europeană a Drepturilor Omului, *Moldovan și Alții împotriva României*, 2005. Disponibil la: <https://lege5.ro/Gratuit/gqydmmjrga/hotararea-in-cauza-stoica-impotriva-romaniei-din-4032008> (accesat 11 februarie 2019).

⁴³ Curtea Europeană a Drepturilor Omului, *Stoica împotriva României*, 2008. Disponibil la: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22fulltext%22:%5B%22stoica%22%5D%22documentcollectionid%22:%5B%22GRANDCHAMBER%22%22CHAMBER%22%5D%22itemid%22:%5B%22001-85308%22%5D%7D> (accesat 11 februarie 2019).

⁴⁴ Respondent 10.

Proiect finanțat de Programul de Justiție al Uniunii Europene (2014-2020). Conținutul acestui document reprezintă numai opinia autorilor și este responsabilitatea exclusivă a acestora. Comisia Europeană nu își asumă nicio responsabilitate în ceea ce privește utilizarea informațiilor pe care le conține.





“[Ofițerii de poliție] văd relația cu persoana care depune o plângere ca pe o relație în care polițistul ia plângerea și trebuie să găsească infractorul, pentru a proteja legea, nu neapărat pentru a proteja victima, persoana din fața lor. [...] Se pornește de la premisa că toată lumea trebuie să știe legea, să o citească și să o înțeleagă. Nimeni de la nivelul leadershipului [din Poliție] nu a învățat ofițerii să acorde atenție acestor probleme.”⁴⁵ O altă respondentă a indicat: „Suntem [România] mult înainte de stadiul de informare a victimelor, suntem la stadiul la acces de bază la justiție. Nici plângere nu pot depune victimele uneori.”⁴⁶

În concluzie, în timp ce cadrul legislativ este, într-o mare măsură, adaptat nevoilor victimelor, este cale lungă până când victimele își pot exercita pe deplin drepturile. Pentru ca acest lucru să devină realitate, este necesar ca România să dezvolte servicii de sprijin adecvate tuturor categoriilor de victime, precum și programe sistematice de formare inițială și specializată pentru toți profesioniștii care lucrează cu victime; să creeze proceduri de evaluare și direcționare și să dezvolte campanii naționale de informare și educație juridică privind drepturile victimelor.

Capitolul 2 – Direcționarea victimelor

Considerent 38: „Persoanele care sunt în special vulnerabile sau care se află în situații care le expun unui risc deosebit de ridicat de a fi prejudiciate, precum persoanele supuse unor violențe repetate în cadrul relațiilor apropiate, victimele violenței bazate pe gen sau persoanele care sunt victimele altor tipuri de infracțiuni într-un stat membru, altul decât statul de cetățenie sau de reședință, ar trebui să primească asistență de specialitate și protecție juridică. [...] Formele de sprijin pe care aceste servicii de specialitate ar trebui să le ofere ar putea include acordarea de adăpost și cazare sigură, sprijin medical imediat, **direcționarea** spre serviciile de examinare medicală și medico-legală în vederea colectării de probe în cazurile de viol sau de agresiune sexuală, consilierea psihologică pe termen scurt și lung, asistență în caz de traume, consiliere juridică, apărare și servicii specifice pentru copii în calitate de victime directe sau indirecte.”

Considerent 40: „Deși acordarea sprijinului nu ar trebui să depindă de existența unei plângeri privind săvârșirea unei infracțiuni, formulate de către victime în fața unei autorități competente, cum ar fi poliția, astfel de autorități se găsesc adesea în cea mai bună situație pentru a informa victimele cu privire la posibilitatea de a primi sprijin. Prin urmare, statele membre sunt încurajate să **instituie condiții corespunzătoare pentru a permite direcționarea victimelor către serviciile de sprijinire a victimelor**, inclusiv prin garantarea faptului că cerințele privind protecția datelor pot fi și sunt îndeplinite. Redirecționarea în mod repetat ar trebui evitată.”

Articolul 8 (Dreptul de acces la serviciile de sprijinire a victimelor): „(2) Statele membre **facilitează direcționarea victimelor**, de către autoritatea competentă la care a fost depusă plângerea și de către alte entități relevante, către serviciile de sprijinire a victimelor.”

Articolul 9 (Sprijinul din partea serviciilor de sprijinire a victimelor): „(1) Serviciile de sprijinire a victimelor, astfel cum sunt menționate la articolul 8 alineatul (1), furnizează cel puțin: [...] (b)

⁴⁵ Respondent 3.

⁴⁶ Respondent 2.

Proiect finanțat de Programul de Justiție al Uniunii Europene (2014-2020). Conținutul acestui document reprezintă numai opinia autorilor și este responsabilitatea exclusivă a acestora. Comisia Europeană nu își asumă nicio responsabilitate în ceea ce privește utilizarea informațiilor pe care le conține.





informații privind sau **trimitere directă la orice servicii specializate** de sprijinire relevante existente.”

Serviciile de asistență specializate din România se limitează la anumite categorii de victime ale infracțiunilor, în special copii victime ale abuzului și exploatării, victime ale traficului de ființe umane și victime ale violenței în familie. Multe dintre aceste servicii sunt furnizate de stat sub formă de adăposturi, centre de consiliere sau puncte de informare, dar un număr semnificativ este oferit de ONG-uri care oferă de obicei servicii de consiliere psihologică sau de asistență juridică și reprezentare în instanță.

De asemenea, serviciile de sprijin sunt insuficient finanțate, nu sunt ușor accesibile întregii populații, deoarece sunt de obicei situate în orașe, lăsând victimele care locuiesc în mediul rural cu puține oportunități de a primi informații și sprijin. Acest fapt este îngrijorător, având în vedere că aproape jumătate din populația României locuiește la țară⁴⁷. De exemplu, potrivit unui studiu realizat de Women against Violence Europe (WAVE), în 2015, în România lipseau 58% din paturile necesare adăposturilor pentru victimele violenței în familie, conform standardului Consiliului Europei de 1 pat în adăpost la fiecare 10.000 de locuitori⁴⁸.

Situația este și mai îngrijorătoare în ceea ce privește adăposturile pentru victimele traficului de persoane: un studiu din 2015 a indicat că, din cele 15 centre regionale pentru victime – coordonate de Agenția Națională Împotriva Traficului de Persoane (ANITP) – doar 5 dintre ele erau funcționale și unele dintre ele nu găzduiau niciun beneficiar în momentul efectuării cercetării⁴⁹. Această informație a fost confirmată de unul dintre specialiștii intervievați, o reprezentantă a unuia dintre puținele ONG-uri din România care oferă sprijin (inclusiv adăpost și consiliere) victimelor traficului de persoane: respondenta a afirmat că cele 15 centre ANITP nu au funcționat niciodată în scopul în care au fost create și că unele găzduiau victime ale violenței în familie⁵⁰.

Obligația autorităților judiciare de a direcționa victimele infracțiunilor spre servicii de sprijin, de a le informa privind dreptul la asistență juridică și cum să o obțină, precum și obligația de a le informa despre măsurile de protecție disponibile ca martori protejați sau victime vulnerabile este prevăzută în Legea 211/ 2004⁵¹. În plus, Legea 272/2004 privind protecția și promovarea

⁴⁷ Institutul Național de Statistică (2011), *Rezultate definitive ale Recensământului Populației și al Locuințelor 2011*, p. 1. Disponibil la: http://www.recensamantromania.ro/wp-content/uploads/2013/07/REZULTATE-DEFINITIVE-RPL_2011.pdf (accesat 14 decembrie 2018).

⁴⁸ Women Against Violence Europe (WAVE) (2016), *WAVE Report 2015. Specialised Women Support Services and New Tools for Combatting Gender-Based Violence in Europe*, p. 93.

⁴⁹ Grădinaru, C. (2015), *Analiza serviciilor de asistență a victimelor traficului de persoane. Studiu Social Calitativ*, pp. 18-23. Disponibil la: www.anitp.mai.gov.ro/ro/docs/Cercetare/Analize/Ro20/Analiza%20serviciilor.docx

⁵⁰ Respondent 5.

⁵¹ Art. 4, Legea 211/2004. „(1) Organele judiciare au obligația de a încunoștința victimele infracțiunilor cu privire la: a) tipul de sprijin pe care victimele îl pot primi și din partea cui, inclusiv, în cazul în care este relevant, informații de bază privind accesul la asistență medicală, orice tip de asistență specializată, inclusiv asistență psihologică și cazare alternativă; b) organul de urmărire penală la care pot face plângere; c) dreptul la asistență juridică și instituția unde se pot adresa pentru exercitarea acestui drept; d) condițiile și procedura pentru acordarea asistenței juridice gratuite; e) drepturile procesuale ale

Proiect finanțat de Programul de Justiție al Uniunii Europene (2014-2020). Conținutul acestui document reprezintă numai opinia autorilor și este responsabilitatea exclusivă a acestora. Comisia Europeană nu își asumă nicio responsabilitate în ceea ce privește utilizarea informațiilor pe care le conține.





drepturilor copilului impune angajaților publici sau privați care lucrează cu copii obligația de a notifica autoritățile atunci când suspectează situații de abuz asupra copiilor⁵². O reprezentantă a unui ONG-uri pentru drepturile copiilor intervievată pentru prezentul raport a afirmat că ofițerii de poliție contactează DGASPC-urile în cazuri de abuz și că medicii raportează cazul Poliției, dar că profesorii și alte cadre didactice rareori procedează la fel, în general fiindcă nu cunosc legislația în vigoare și moduri de prevenție a abuzului⁵³.

Se observă variații în țară în ceea ce privește practicile de direcționare a victimelor. Răspunsurile instituțiilor de stat indică faptul că majoritatea autorităților judiciare – mai ales Poliția și Parchetul – îndrumă victimele spre serviciile sociale de stat (DGASPC-uri și SPAS-uri)⁵⁴, dar acest lucru pare a fi contrazis de cercetarea calitativă, după cum este detaliat în cele ce urmează. La rândul lor, serviciile sociale îndrumă victimele către alte servicii specializate ale DGASPC/ SPAS sau spre ONG-uri⁵⁵.

Cu toate acestea, cu câteva excepții (dintre care unele vor fi prezentate în capitolul referitor la bunele practici existente), ONG-urile au, în general, resurse limitate și rareori primesc sprijin din

persoanei vătămate și ale părții civile; f) condițiile și procedura pentru a beneficia de dispozițiile art. 113 din Codul de procedură penală, precum și de dispozițiile Legii nr. 682/2002 privind protecția martorilor, cu modificările ulterioare;

g) condițiile și procedura pentru acordarea compensațiilor financiare de către stat; h) dreptul de a fi informate, în cazul în care inculpatul va fi privat de libertate, respectiv condamnat la o pedeapsă privativă de libertate, cu privire la punerea acestuia în libertate în orice mod, conform Codului de procedură penală.

i) dreptul de a apela la un mediator în cazurile permise de lege; j) autoritatea judiciară la care se vor putea adresa pe viitor pentru obținerea de informații privind stadiul cauzei, precum și datele de contact ale acesteia, dacă victima înțelege să depună o plângere; k) în cazul în care victima își are reședința sau locuința permanentă pe teritoriul unui alt stat membru UE, informații privind posibilitatea de depunere a plângerii penale sau a cererii de acordare a compensației financiare din partea statului pe teritoriul statului respectiv, precum și faptul că există posibilitatea, conform legislației privind cooperarea judiciară internațională, ca aceasta să fie audiată de autoritățile judiciare române fără a fi prezentă pe teritoriul României.”

Litera a) din Alineatul (1) a fost modificată prin Ordonanța de urgență nr. 24 din 3 aprilie 2019.

⁵² Art. 89, Legea 272/2004: „(2) Orice persoană fizică sau juridică, precum și copilul pot sesiza Direcția Generală de Asistență Socială și Protecția Copilului din județul/sectorul de domiciliu să ia măsurile corespunzătoare pentru a-l proteja împotriva oricăror forme de violență, inclusiv violență sexuală, vătămare sau de abuz fizic sau mental, de rele tratamente sau de exploatare, de abandon sau neglijență. (3) Angajații instituțiilor publice sau private care, prin natura profesiei, intră în contact cu copilul și au suspiciuni asupra unui posibil caz de abuz, neglijare sau rele tratamente au obligația de a sesiza de urgență Direcția Generală de Asistență Socială și Protecția Copilului.”

⁵³ Respondent 1.

⁵⁴ Răspunsuri la solicitările de informații ale: ANITP (scrisoare nr. 4230001/ 25.01.2019), IGPR (scrisoare nr. 404.495/ 10.01.2019), ANES (scrisoare nr. 4342/DPCVF/SG/21.12.2018), Institutul de Medicină Legală Cluj (scrisoare nr. 216/X/10/09.01.2019), Parchetul de pe lângă ÎCCJ (scrisoare nr 1587/VIII-3/2018 din 14.01.2019), Parchetul de pe lângă Judecătoria Iași (scrisoare nr. 17/VIII/3/2018 din 18.12.2018); Respondent 9.

⁵⁵ Răspunsuri la solicitările de informații ale DGASPC Cluj (scrisoare nr. 27924/2018 din 07.01.2019), Iași (scrisoare nr. 39319/13.12.2018), București, Sectoarele 1 și 6 (scrisorile nr. 40/20.12.2018; 154401/28.12.2018; 120203/27.12.2018; 414809/ 04.01.2019; 289/07.01.2019; și C/39 din 03.01.2019).

Proiect finanțat de Programul de Justiție al Uniunii Europene (2014-2020). Conținutul acestui document reprezintă numai opinia autorilor și este responsabilitatea exclusivă a acestora. Comisia Europeană nu își asumă nicio responsabilitate în ceea ce privește utilizarea informațiilor pe care le conține.





partea statului sub formă de finanțare⁵⁶. Totodată, ONG-urile au puține surse alternative de finanțare disponibile pentru a asigura sustenabilitatea serviciilor lor. De exemplu, un ONG din Cluj-Napoca, Asociația Artemis, a gestionat un adăpost pentru victimele violenței domestice și traficului de persoane câțiva ani, dar a fost forțat să își închidă porțile din cauza lipsei de resurse financiare⁵⁷. De asemenea, de multe ori economiile la fondurile de stat se fac prin tăierea finanțării ONG-urilor: în martie 2019, Primăria Municipiului București a anunțat că, din considerente financiare, nu va continua finanțarea Asociației Anais, un ONG care administrează un centru rezidențial și de consiliere pentru victimele violenței în familie. ONG-ul a declarat că este obligat să închidă centrele care au oferit adăpost și consiliere pentru peste 1000 de femei în ultimii cinci ani⁵⁸.

Rămâne neclar în ce măsură procedurile de direcționare sunt formalizate și instituționalizate: de exemplu, Parchetul de pe lângă Tribunalul Cluj a indicat că nu au protocoale de colaborare cu nicio organizație de sprijinire a victimelor sau nici cu serviciile sociale de stat. Același lucru a fost indicat și de Institutul de Medicină Legală Cluj, astfel încât îndrumarea victimelor se face în mod informal, cu informații generice, și în cea mai mare parte către Poliție și Parchet⁵⁹. Cu toate acestea, interviurile cu specialiști indică faptul că autoritățile statului nu direcționează victimele spre servicii specializate⁶⁰, iar de multe ori nu au cunoștință de existența acestor servicii (absența lor este, de altfel, adevărată în mediul rural) și/ sau nu știu unde ar putea accesa aceste informații – așa cum au confirmat un judecător și un medic legist intervievați pentru acest raport⁶¹. Conform judecătorului, care lucrează atât cu cauze penale, cât și civile:

„Nu știu să existe servicii de sprijin pentru victime. Consider că ar fi util să informăm victimele despre psiholog. Aș avea nevoie de informații, de un link, ca să le pot îndruma. [...] Nu știm ce să facem cu DGASPC. Când sunt implicați copii, ei fac anchete sociale. Personal nu am interacționat cu ei prea mult.”⁶²

Acest lucru este confirmat de un studiu recent realizat de Centrul de Resurse Juridice, ce a constatat în interviuri cu 22 de victime ale violenței domestice în ceea ce privește experiența lor pe parcursul procedurilor penale, care a concluzionat că Poliția direcționează rar victimele infracțiunilor către servicii de asistență specializate, uneori chiar și atunci când violența sau amenințarea este gravă⁶³. Deși eșantionul raportului este prea mic pentru a fi reprezentativ din punct de vedere statistic, constatările sale sunt în concordanță cu declarațiile specialiștilor

⁵⁶ Toți cei șase reprezentanți ai ONG-urilor intervievați pentru prezentul raport au declarat că instituțiile lor nu primesc sprijin financiar din partea statului.

⁵⁷ Respondent 2.

⁵⁸ Adevărul. *Primăria Capitalei sistează finanțarea pentru victimele violenței domestice*, martie 2019. Disponibil la: https://adevarul.ro/news/societate/primaria-capitalei-sisteaza-finantarea-victimele-violentei-domestice-1_5c7ffed0445219c57ef44de6 (accesat 11 martie 2019).

⁵⁹ Răspunsuri la solicitările de informații ale Parchetului de pe lângă Judecătoria Cluj (scrisoare din 21.12.2018) și Institutul de Medicină Legală Cluj (scrisoare nr. 216/X/10/09.01.2019).

⁶⁰ Respondenți 2, 3, 4, 5, 6, 7 și 8.

⁶¹ Respondenți 7 și 8.

⁶² Respondent 7.

⁶³ Centrul de Resurse Juridice, *VICATIS: Raportul Național privind Dreptul Victimelor la Informare și Servicii de Sprijin – Situația Victimelor Violentei în Familie*, p. 13, 2019. Disponibil la http://www.crj.ro/wp-content/uploads/2019/03/VICATIS-Romania-national-report-RO_2019.pdf.

Proiect finanțat de Programul de Justiție al Uniunii Europene (2014-2020). Conținutul acestui document reprezintă numai opinia autorilor și este responsabilitatea exclusivă a acestora. Comisia Europeană nu își asumă nicio responsabilitate în ceea ce privește utilizarea informațiilor pe care le conține.





intervievați. Acest lucru este cu atât mai alarmant cu cât primul organ judiciar cu care victimele au contact este de regulă Poliția⁶⁴.

O posibilă explicație pentru îndrumarea limitată a victimelor de către autoritățile judiciare, în afara lipsei serviciilor de sprijin, este formarea insuficientă a polițiștilor și a reprezentanților instanțelor judecătorești privind drepturile victimelor din perspectiva drepturilor omului, care ia în considerare aspectele psihologice și impactul social al infracțiunii asupra victimei, precum și vulnerabilitatea acesteia. Potrivit unui raport realizat de Consiliul Superior al Magistraturii și Ministerul Justiției în 2014, mai mult de jumătate dintre magistrații intervievați nu au considerat că persoanele infectate cu HIV (62% dintre respondenți), romii (60% dintre respondenți), copiii (59%) și mamele singure (55%) aparțin unor categorii sociale vulnerabile⁶⁵. Acest fapt are implicații asupra modului în care autoritățile judiciare percep victimele infracțiunilor în general, cu alte cuvinte, este puțin probabil ca victimele să fie îndrumate spre servicii de asistență cât timp vulnerabilitatea și și calitatea lor de victimă nu sunt înțelese în mod corespunzător. În timp ce magistrații sunt obligați să participe la cel puțin o sesiune de formare la fiecare trei ani⁶⁶, un număr foarte mic dintre acestea abordează atitudini de blamare a victimelor sau adoptă o abordare centrată pe victimă. De exemplu, din cele 32 sesiuni de formare din 2018 publicate pe site-ul Institutului Național al Magistraturii, 4 au avut aspecte care se refereau direct la victimele infracțiunilor: 2 sesiuni au vizat combaterea discriminării și 2 aspecte de criminologie⁶⁷. În general, la aceste sesiuni de formare participă 20-30 de magistrați odată și se desfășoară pe parcursul a două sau trei zile⁶⁸.

De asemenea, practicile instituționale variază în ceea ce privește instruirea personalului referitor la direcționare și evaluarea nevoilor, două dintre DGASPC-urile contactate pentru raport indicând că personalul lor nu beneficiază de o astfel de formare⁶⁹, fapt ce ridică semne de întrebare cu privire la accesul victimelor la aceste servicii.

⁶⁴ Respondenți 4, 6 și 7.

⁶⁵ Consiliul Superior al Magistraturii (2014), *Improving access to justice for Roma and other vulnerable groups. An integrated approach*, p. 83.

⁶⁶ Consiliul Superior al Magistraturii, *Regulament din 24/08/2005 Publicat în Monitorul Oficial, Partea I nr. 816 din 08/09/2005 privind modul de desfășurare a cursurilor de formare profesională continuă a judecătorilor și procurorilor și atestare a rezultatelor obținute*, p. 1. Disponibil la: http://www.inm-lex.ro/fisiere/d_186/Regulament%20formare%20continua.pdf (accesat 29 martie 2019).

⁶⁷ Institutul Național al Magistraturii, Programul de formare continuă 2018 [National Institute of Magistracy, Life-long Learning Programme 2018]. Disponibil la: <http://www.inm-lex.ro/displaypage.php?p=165> (accesat 29 martie 2019).

⁶⁸ La finele lui 2018, în România activau un număr total de 4570 de judecători și 2572 de procurori. Sursa: Consiliul Superior al Magistraturii, *Raport privind Starea Justiției 2018*, p. 97 și p. 117. Disponibil la: <https://www.csm1909.ro/267/3570/Rapoarte-privind-starea-justi%C5%A3iei> (accesat 15 aprilie 2019).

⁶⁹ Este vorba de DGASPC-urile din Sectoarele 4 și 6, București. Răspunsuri la solicitări de informații ale: DGASPC București, Sectoarele 4 și 6 (scrisorile nr. 414809/ 04.01.2019; și C/39 din 03.01.2019). Cu toate acestea, DGASPC Cluj (scrisoare nr. 27924/2018 din 07.01.2019) și Iași (scrisoare nr. 39319/13.12.2018) au indicat că personalul lor este format în legătură cu direcționarea victimelor, în timp ce instituțiile corespunzătoare din Sectoarele 1, 2, 3 și 5, București (scrisori nr. 40/20.12.2018; 154401/28.12.2018; 120203/27.12.2018; și 289/07.01.2019) nu au răspuns în mod direct la această întrebare, menționând alte programe de formare.

Proiect finanțat de Programul de Justiție al Uniunii Europene (2014-2020). Conținutul acestui document reprezintă numai opinia autorilor și este responsabilitatea exclusivă a acestora. Comisia Europeană nu își asumă nicio responsabilitate în ceea ce privește utilizarea informațiilor pe care le conține.





Deși direcționarea se face în cea mai mare parte între ONG-uri și serviciile sociale, precum și între autoritățile judiciare și serviciile sociale, victimele pot fi, de asemenea, încurajate să solicite asistență specializată prin intermediul a trei **linii telefonice naționale de asistență**. Prima, 0800 500 333, funcțională din noiembrie 2015 și administrată de ANES, este dedicată victimelor violenței în familie, ale traficului de persoane și discriminării de gen. Linia de asistență telefonică, apelabilă 24 de ore din 24, poate îndruma victimele - de la caz la caz - către DGASPC-uri, Poliție sau SPAS-uri. Direcționarea spre servicii sau notificarea autorităților competente se face urmând un model de evaluare a riscului, completat de operatorul apelului. Între 2016 și ianuarie 2019, linia de asistență telefonică a primit 6.615 apeluri (1.887 - 2016, 2.627 - 2017, 1.963 - 2018, 138 - 2019), 4.780 apeluri reprezentând furnizarea de informații, consiliere și/ sau direcționarea spre servicii de sprijin locale⁷⁰.

Într-o manieră similară, Telefonul copilului, 116 111, creat în 2006, poate să sesizeze autoritățile competente și/ sau să direcționeze copiii victime ale abuzului sau violenței către servicii de asistență specializate. O a treia linie telefonică de asistență națională - 0800 800 678 - este dedicată traficului de persoane și este administrată de ANITP. De asemenea, încercarea României de a crea o linie de asistență dedicată tuturor victimelor infracțiunilor la care acestea ar putea obține informații despre drepturile lor și măsuri de protecție - o responsabilitate a Ministerului Justiției⁷¹ - a eșuat până acum. Numărul, 116 006, același în Statele Membre ale UE, creat în efortul de a armoniza practicile transfrontaliere în domeniu, a fost deschis spre alocare în 2010 de Autoritatea Națională pentru Administrare și Reglementare în Comunicații (ANCOM)⁷², dar nu este funcțional nici în prezent.

Conform indicațiilor IGPR din răspunsul lor oficial la prezenta cercetare, cele mai cuprinzătoare proceduri de direcționare par a fi cele legate de victimele traficului de ființe umane. Când organele judiciare identifică o victimă a traficului de persoane, au obligația de a contacta un reprezentant al celor 15 centre regionale ale ANITP, care va efectua o primă evaluare a situației și va îndruma victima către servicii specializate (fie către DGASPC-uri, fie ONG-uri). În cazul în care victima este copil, instituția/ organizația care a identificat copilul este obligată să contacteze un reprezentant al serviciilor sociale și al centrelor regionale ale ANITP. Asistența specializată este oferită victimelor de către DGASPC, nu de ANITP⁷³. Rămâne neclar în ce măsură sunt respectate aceste proceduri, deoarece cercetarea noastră calitativă indică o lipsă acută de înțelegere a fenomenului traficului de persoane din partea autorităților, în special a ofițerilor de poliție. După cum se menționează în capitolul introductiv, multe victime ale exploatării în scopul prostituției sunt văzute ca lucrătoare sexuale care au optat pentru această activitate, chiar și atunci când sunt minore, întrucât acestea refuză deseori serviciile de asistență și cazarea în centrele administrate de DGASPC-uri, de unde uneori fug și se întorc pe străzi⁷⁴.

În concluzie, este necesar ca serviciile de sprijinire a victimelor să se extindă și să se diversifice, inclusiv prin crearea unor servicii generice de sprijinire a victimelor în România și prin

⁷⁰ Răspunsul nr. 2 la solicitarea de informații al ANES (scrisoare nr.152/UM/28.01.2019).

⁷¹ Art. 5, Legea 211/2004.

⁷² Autoritatea Națională pentru Administrare și Reglementare în Comunicații (ANCOM), *Anunt privind deschiderea spre alocare a numarului national scurt 116006* Disponibil la: http://www.ancom.org.ro/alocare-116006_4119 (accesat 15 ianuarie 2019).

⁷³ Răspuns la solicitare de informații al IGPR (scrisoare nr. 404.495/ 10.01.2019).

⁷⁴ Respondent 5.

Proiect finanțat de Programul de Justiție al Uniunii Europene (2014-2020). Conținutul acestui document reprezintă numai opinia autorilor și este responsabilitatea exclusivă a acestora. Comisia Europeană nu își asumă nicio responsabilitate în ceea ce privește utilizarea informațiilor pe care le conține.





asigurarea unei finanțări adecvate. Așa cum a fost menționat în secțiunile anterioare, Legea nr. 211/2004 privind unele măsuri pentru asigurarea informării, sprijinirii și protecției victimelor infracțiunilor a fost modificată în aprilie 2019, punând bazele pentru înființarea de servicii de asistență generică în cadrul Direcțiilor Generale de Asistență Socială și Protecție a Copilului. Cu toate acestea, unele dintre noile prevederi sunt problematice din perspectiva eficienței viitoarei implementări a noilor servicii. De exemplu, Serviciul pentru Sprijinirea Victimelor Infracțiunilor (alcătuit dintr-un asistent social, un psiholog și un consilier juridic) care urmează să fie înființat în cadrul DGASPC-urilor se stabilește prin reorganizare internă în limita numărului actual de posturi aprobate și în limitele bugetului aprobat pentru anul 2019. De asemenea, la nivelul SPAS-urilor (oraș, municipiu, comună), acest tip de departament poate fi creat numai dacă numărul de solicitări din acea zonă geografică justifică acest lucru⁷⁵. În ultimul caz, legiuitorul nu abordează chestiunea sub-raportării și cauzele acesteia, ci se bazează în realitatea pe aceasta pentru a nu crea servicii pentru victimele infracțiunilor.

Comisia Europeană recomandă statelor membre să creeze un fond național pentru victimele infracțiunilor pentru a sprijini ONG-urile furnizori de servicii. Fondul ar putea fi administrat de stat și proveni din „sanțiuni financiare, suprataxe sau taxe impuse infractorilor, din active confiscate sau poate lua forma unui fond de solidaritate finanțat prin polițe de asigurare”⁷⁶. Totodată, este nevoie ca serviciile de asistență existente să fie identificate, evaluate, centralizate și actualizate în permanență, pentru a facilita îndrumarea către acestea a victimelor de organele judiciare și alte autorități competente, precum și pentru a informa populația generală despre serviciile existente. De asemenea, este necesară crearea de proceduri clare între poliție, parchet și instanțe și furnizorii de servicii (serviciile sociale sau ONG-urile care oferă servicii de asistență victimelor). Nu în ultimul rând, personalul care are contact cu victimele infracțiunilor trebuie să fie instruit și format în mod adecvat în ceea ce privește direcționarea victimelor și evaluarea nevoilor acestora, astfel ca victimele să beneficieze de sprijin personalizat și specializat, adaptat nevoilor lor.

Capitolul 3 – Evaluarea nevoilor victimelor

Articolul 22 (Evaluarea individuală a victimelor pentru identificarea nevoilor de protecție specifice)

(1) Statele membre se asigură că victimele beneficiază de o evaluare promptă și individuală, în conformitate cu procedurile naționale, pentru a se identifica nevoile de protecție specifice și pentru a se determina dacă și în ce măsură ar putea beneficia de măsuri speciale în cursul procedurilor penale, astfel cum se prevede la articolele 23 și 24, datorită vulnerabilități deosebite la victimizare secundară și repetată sau la intimidare și răzbunare.

(2) Evaluarea individuală ia în considerare în special:

(a) caracteristicile personale ale victimei;

⁷⁵ Art 3¹ para. 2 și 6 din Legea 211/2004.

⁷⁶ Comisia Europeană, *DG JUSTICE GUIDANCE DOCUMENT related to the transposition and implementation of Directive 2012/29/EU of the European Parliament and of the Council of 25 October 2012 establishing minimum standards on the rights, support and protection of victims of crime, and replacing Council Framework Decision 2001/220/JHA, December 2013*, p. 27 (traducerea în română ne aparține). Disponibil la: <https://www.legal-tools.org/doc/daaee5/pdf/> (accesat 15 ianuarie 2019).

Proiect finanțat de Programul de Justiție al Uniunii Europene (2014-2020). Conținutul acestui document reprezintă numai opinia autorilor și este responsabilitatea exclusivă a acestora. Comisia Europeană nu își asumă nicio responsabilitate în ceea ce privește utilizarea informațiilor pe care le conține.





(b) tipul sau natura infracțiunii; și

(c) circumstanțele infracțiunii.

(3) În contextul evaluării individuale, se acordă o atenție deosebită victimelor care au suferit un prejudiciu considerabil ca urmare a gravității infracțiunii, victimelor afectate de o infracțiune din cauza prejudcăților sau din motive de discriminare care ar putea avea legătură în special cu caracteristicile lor personale și victimelor care sunt deosebit de vulnerabile din cauza relației cu autorul infracțiunii și a dependenței de acesta, în special victimele terorismului, ale criminalității organizate, ale traficului de persoane, ale violenței bazate pe gen, ale violenței în cadrul relațiilor apropiate, ale violenței sexuale sau ale exploatării, ale infracțiunilor săvârșite din ură și victimele cu dizabilități.

(4) În sensul prezentei directive, se prezumă că victimele- copii au nevoi de protecție specifice datorită vulnerabilității la victimizarea secundară și repetată sau la intimidare și răzbunare. Pentru a se determina dacă și în ce măsură ar beneficia de măsurile speciale prevăzute la articolele 23 și 24, victimele- copii fac obiectul unei evaluări individuale astfel cum se prevede la alineatul (1) din prezentul articol.

(5) Amploarea evaluării individuale poate fi adaptată în funcție de gravitatea infracțiunii și de nivelul prejudiciului aparent suferit de victimă.

(6) Evaluarea individuală se desfășoară cu strânsă implicare a victimelor și ia în considerare dorințele acestora, inclusiv refuzul de a beneficia de măsurile speciale prevăzute la articolele 23 și 24.

(7) În cazul în care elementele de bază ale evaluării individuale s-au modificat în mod semnificativ, statele membre se asigură că aceasta este actualizată pe toată durata procedurilor penale.

Articolul 22 din Directivă privind evaluarea individuală a victimelor pentru a identifica nevoile specifice de protecție este de o importanță capitală, deoarece stabilește baza pentru o abordare axată pe victimă, constituind totodată fundamentul pentru măsuri de protecție adecvate și servicii de asistență adaptate victimei. Conform Directivei, evaluarea individuală trebuie să ia în considerare caracteristicile personale ale victimei, cum ar fi sexul, vârsta, statutul de invaliditate sau identitatea de gen; tipul sau natura infracțiunii, ca de pildă dacă este vorba despre o infracțiune motivată de ură sau o infracțiune ce implică violență de gen sau discriminare; precum și circumstanțele infracțiunii, cum ar fi dacă victima își are reședința în statul membru în care a avut loc infracțiunea⁷⁷.

În timp ce Articolul 22 a fost transpus în legislația națională, România adoptă o abordare minimalistă în privința acestei obligații prin includerea în CPP a prevederilor referitoare la

⁷⁷ Art. 22, paragraf 2, Directiva 29/2012/UE. Considerentul 56 al Directivei oferă indicații privind Articolul 22: „Evaluările individuale ar trebui să țină seama de caracteristicile personale ale victimei, precum vârsta acesteia, genul și identitatea sau exprimarea de gen, etnia, rasa, religia, orientarea sexuală, sănătatea, prezența unei dizabilități, statutul victimei din punctul de vedere al reședinței, dificultățile de comunicare, relația cu autorul infracțiunii sau dependența de acesta, experiențele anterioare în materie infracțională. Acestea ar trebui să țină, de asemenea, seama de tipul sau natura și de circumstanțele infracțiunii, precum dacă este vorba de infracțiuni inspirate de ură, infracțiuni inspirate de prejudecăți sau infracțiuni săvârșite pe motive de discriminare, violență sexuală, violență în cadrul relațiilor apropiate, infracțiuni în cazul cărora autorul se afla într-o poziție de control, dacă victimele își au reședința într-o zonă cu o rată mare a criminalității sau dominată de bande organizate sau dacă țara de origine a victimei nu este statul membru în care a fost comisă infracțiunea.”

Proiect finanțat de Programul de Justiție al Uniunii Europene (2014-2020). Conținutul acestui document reprezintă numai opinia autorilor și este responsabilitatea exclusivă a acestora. Comisia Europeană nu își asumă nicio responsabilitate în ceea ce privește utilizarea informațiilor pe care le conține.





nevoile de protecție specială pentru victimele vulnerabile, dar fără a preciza cum și dacă aceste nevoi sunt evaluate⁷⁸. Acest lucru conduce la o mare variație în ceea ce privește evaluarea individuală a nevoilor victimelor din prisma metodelor și autorilor evaluării. Interveniile cu specialiștii au arătat că autoritățile judiciare efectuează foarte rar o evaluare individuală a nevoilor victimelor (inclusiv a nevoilor de protecție) și că aceasta este efectuată preponderent de serviciile sociale și de ONG-uri⁷⁹.

În ceea ce privește organele judiciare, Poliția și Parchetul pot efectua o evaluare individuală a victimelor prezumate a fi vulnerabile conform CPP⁸⁰, pentru a stabili măsuri speciale de protecție, dacă instanța (judecătorul) consideră necesar. Aceste măsuri pot include: protecția identității, protecția poliției, audierea în compania unui psiholog (pentru copiii victime) etc.⁸¹ Cu toate acestea, cercetarea calitativă pare să indice faptul că, în practică, aceste măsuri sunt rareori aplicate sau cel puțin că practica este inegală în țară⁸². De exemplu, judecătorul interviuat pentru prezentul raport a indicat că el și colegii săi nu efectuează o evaluare individuală a nevoilor, nu informează victimele cu privire la măsurile speciale de protecție și rareori le instituie, deoarece nu le consideră necesare⁸³. Raportul Centrului de Resurse Juridice menționat anterior, privind accesul la justiție al victimelor violenței în familie, susține aceste constatări: victimele au afirmat că măsurile de protecție au fost insuficiente sau practic inexistente și că, în puținele cazuri în care copiii au fost audiați în legătură cu ancheta, nu au fost luate măsuri speciale de protecție⁸⁴.

O situație aparte este cea a cazurilor de violență în familie, unde, conform noilor modificări legislative, ofițerii de poliție sunt obligați să efectueze o evaluare a riscurilor, bazată pe un model și o metodologie, pentru a emite ordinul de protecție provizorie introdus recent în Legea 217/2003⁸⁵. Ordinul 146/2578 din 11 decembrie 2018 privind modalitatea de gestionare a

⁷⁸ European Parliamentary Research Service (EPRS), *The Victims' Rights Directive 2012/29/EU. European Implementation Assessment*, December 2017, p. 60. Disponibil la: [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2017/611022/EPRS_STU\(2017\)611022_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2017/611022/EPRS_STU(2017)611022_EN.pdf) (accesat 15 ianuarie 2019).

⁷⁹ Respondenți 1, 2, 4, 5 și 7.

⁸⁰ Victimele prezumate a fi vulnerabile conform CPP, amintite și în capitolul introductiv sunt: „victimele copii, victimele care sunt în relație de dependență față de autorul infracțiunii, victimele terorismului, ale criminalității organizate, ale traficului de persoane, ale violenței în cadrul relațiilor apropiate, ale violenței sexuale sau ale exploatării, victimele infracțiunilor săvârșite din ură și victimele afectate de o infracțiune din cauza prejudiciilor sau din motive de discriminare care ar putea avea legătură în special cu caracteristicile lor personale, victimele cu dizabilități, precum și victimele care au suferit un prejudiciu considerabil ca urmare a gravității infracțiunii.” (Art. 113, pragraful 2, CPP- Protecția persoanei vătămate și a părții civile).

⁸¹ Art. 125 -130, CPP – Protecția martorilor amenințați și Protecția martorilor vulnerabili, Art. 111, CPP - Modul de audiere a persoanei vătămate (Vedeți nota de subsol 21 pentru textul de lege).

⁸² Respondenți 1, 2, 3 și 5.

⁸³ Respondent 7.

⁸⁴ Centrul de Resurse Juridice, *VICATIS: Raportul Național privind Dreptul Victimelor la Informare și Servicii de Sprijin – Situația Victimelor Violenței în Familie*, pp. 25-26, 2019. Disponibil la <http://www.crj.ro/wp-content/uploads/2019/03/VICATIS-Romania-national-report- RO 2019.pdf>.

⁸⁵ Art. 22[^]1, Legea 217/ 2004, introdus prin Legea 174/2018 din 21 iulie 2018: „(1) Ordinul de protecție provizorie se emite de către polițiștii care, în exercitarea atribuțiilor de serviciu, constată că există un risc iminent ca viața, integritatea fizică ori libertatea unei persoane să fie pusă în pericol printr-un act de violență domestică, în scopul diminuării acestui risc. (2) Polițiștii constată existența riscului iminent

Proiect finanțat de Programul de Justiție al Uniunii Europene (2014-2020). Conținutul acestui document reprezintă numai opinia autorilor și este responsabilitatea exclusivă a acestora. Comisia Europeană nu își asumă nicio responsabilitate în ceea ce privește utilizarea informațiilor pe care le conține.





cazurilor de violență domestică de către polițiști include un model – un formular de evaluare a riscului⁸⁶ – și indicații despre aplicarea acestuia, precum și informații suplimentare despre emiterea și aplicarea ordinului de protecție provizoriu. Formularul de evaluare a riscului include evaluarea situației din perspectiva victimelor, precum și evaluarea nivelului de risc de către polițiști, pe baza răspunsurilor victimei la anumite întrebări. O prevedere importantă a acestui Ordin este că, în cazul în care ordinul de protecție provizoriu vizează minori sau persoane cu dizabilități sau nevoi speciale, ofițerii de poliție furnizează echipei de intervenție mobilă date pentru a se asigura că acestea sunt protejate în regim de urgență⁸⁷. Pe lângă Ordinul nr. 146/2678/2018, Guvernul a adoptat Ordinul 2525 din 7 decembrie 2018 pentru aprobarea procedurii de intervenție de urgență în cazuri de violență domestică, publicat în Monitorul Oficial în februarie 2019. Acest ordin include un alt model pentru evaluarea riscului și stabilirea măsurilor de protecție necesare pentru victimele violenței domestice, precum și o metodologie de intervenție pentru o echipă mobilă formată în principal din angajați ai DGASPC sau SPAS. Similar celui pentru ofițerii de poliție, acest formular are ca rezultat un scor care reflectă riscul (scăzut, mediu sau crescut) în baza căruia serviciile sociale au obligația a îndruma victimele spre servicii de sprijin și spre instituții care le pot oferi protecție sau informații despre drepturile lor. Echipa are, de asemenea, sarcina de a sesiza Poliția și a solicita emiterea unui ordin de protecție provizoriu, dacă este necesar. Însă, având în vedere noutatea acestor instrumentelor, eficacitatea lor și a colaborării dintre Poliție și DGASPC/ SPAS nu poate fi analizată în prezentul raport.

În plus, evaluarea nevoilor victimelor nu este formalizată în sistemul medical: cu excepția nevoilor medicale, medicii și medicii legiști nu efectuează o evaluare a victimei⁸⁸.

Conform legislației în vigoare, doar DGASPC-urile și SPAS-urile au linii directoare privind modul de efectuare a evaluării nevoilor pentru beneficiarii lor. Bazele acestora figurează în Legea asistenței sociale nr. 292/2011, în timp ce cadrul metodologic pentru DGASPC este detaliat în Hotărârea Guvernamentală nr. 49/2011⁸⁹. Hotărârea descrie procedurile de intervenție și de

prevăzut la alin. (1) pe baza evaluării situației de fapt care rezultă din: a) probele obținute ca urmare a verificării sesizărilor privind violența domestică, atunci când actele de violență domestică nu fac obiectul cercetării sub aspectul săvârșirii unor infracțiuni; b) probele strânse potrivit prevederilor Legii nr. 135/2010 privind Codul de procedură penală, cu modificările și completările ulterioare, atunci când actele de violență domestică fac obiectul cercetării sub aspectul săvârșirii unor fapte care intră sub incidența prevederilor art. 199 din Legea nr. 286/2009 privind Codul penal, cu modificările și completările ulterioare. (3) Polițiștii evaluează situația de fapt pe baza formularului de evaluare a riscului și potrivit metodologiei de utilizare a acestuia, stabilite potrivit prevederilor art. 22¹⁰.”

⁸⁶ Anexa 1: Formular de evaluare a riscului, Ordin 146/2578/2018 din 11 decembrie 2018 privind modalitatea de gestionare a cazurilor de violență domestică de către polițiști.

⁸⁷ Art. 16, Ordinul nr. 146/2578/2018 din 11 decembrie 2018: „Dacă ordinul de protecție provizoriu vizează minori, persoane cu dizabilități sau persoane cu nevoi speciale, polițiștii pun la dispoziția echipei mobile prevăzute la art. 35¹ alin. (1) din Legea nr. 217/2003, republicată, cu modificările și completările ulterioare, date necesare pentru punerea în aplicare a unor măsuri de protecție urgente și specifice sau, după caz, pentru sesizarea autorităților și instituțiilor publice competente cu punerea în aplicare a acestor măsuri.”

⁸⁸ Respondent 8; Răspunsul Institutului de Medicină Legală Cluj (scrisoare nr. 216/X/10/09.01.2019).

⁸⁹ Titlu integral: Hotărâre Guvernamentală Nr. 49 din 19 ianuarie 2011 pentru aprobarea Metodologiei-cadru privind prevenirea și intervenția în echipă multidisciplinară și în rețea în situațiile de violență asupra copilului și de violență în familie și a Metodologiei de intervenție multidisciplinară și

Proiect finanțat de Programul de Justiție al Uniunii Europene (2014-2020). Conținutul acestui document reprezintă numai opinia autorilor și este responsabilitatea exclusivă a acestora. Comisia Europeană nu își asumă nicio responsabilitate în ceea ce privește utilizarea informațiilor pe care le conține.





evaluare a nevoilor pentru echipele multidisciplinare în cazuri de violență în familie și abuzuri asupra copiilor și, pe de altă parte, pentru copiii victime ale traficului de persoane, copiii exploatați prin muncă și copiii români victime ale criminalității transfrontaliere. În plus, obligațiile de a efectua evaluări ale nevoilor sunt detaliate și în Hotărârea Guvernamentală nr. 1434/2004 privind atribuțiile și Regulamentul-cadru de organizare și funcționare ale Direcției generale de asistență socială și protecția copilului, precum și în Ordinul nr. 288/2006 pentru aprobarea Standardelor minime obligatorii privind managementul de caz în domeniul protecției drepturilor copilului, care se aplică atât DGASPC-urilor, cât și SPAS-urilor. Cercetarea pentru raportul curent pare să confirme faptul că DGASPC respectă aceste îndrumări: toate instituțiile contactate au indicat că efectuează o evaluare individuală a nevoilor (de obicei, efectuată de un asistent social sau de un psiholog) și toate, cu excepția uneia dintre instituții⁹⁰, au indicat că managementul cazurilor se face de o echipă multidisciplinară, deși doar 3 au menționat explicit Hotărârea Guvernamentală nr. 49/2011⁹¹.

Concret, conform răspunsurilor primite, evaluarea nevoilor este efectuată pentru toate victimele pentru care DGASPC furnizează servicii (preponderent copii, victime ale violenței domestice și traficului de persoane, categoriile de victime vulnerabile variind de la o instituție la alta) luând în considerare particularitățile victimei, cum ar fi starea sa psihologică și emoțională, tipul infracțiunii, circumstanțele în care a avut loc și gravitatea acesteia. Cazul este în general investigat de o echipă multidisciplinară formată din diverși profesioniști (asistent social, psiholog, doctor, avocat etc.) și coordonată de un manager de caz. Echipa analizează mediul social și familial al victimei și colectează informații relevante referitoare la aspectele medicale, sociale și psihologice ce uremază a fi evaluate. Echipa poate efectua interviuri și vizite de studiu, poate aplica teste sau chestionare și poate solicita mărturii scrise de la părțile implicate sau poate consulta documente relevante. Evaluarea individuală a nevoilor se realizează cu implicarea directă a victimelor, astfel încât să se asigure că nevoile acestora sunt satisfăcute. Această investigație constituie baza Planului individualizat de servicii care include servicii de asistență (asistență medicală, reabilitare etc.) și activități (cum ar fi socializarea, menținerea contactului cu membrii familiei etc.), precum și Planul de intervenție, care este adaptat la vârsta victimei, tipul de abuz suferit, nevoile victimei și alte aspecte relevante. În cazul victimelor minore, acest plan de acțiune poate include îndepărtarea acestora din reședință, direcționarea către servicii de asistență și demararea anchetei penale⁹². Procedurile menționate mai sus sunt în conformitate cu Hotărârea Guvernamentală nr. 49/2011. Uneori, echipele multidisciplinare se găsesc și la nivel municipal, sub coordonarea SPAS-urilor, nu numai la nivel județean, așa cum a indicat unul dintre specialiștii intervievați. De exemplu, în Cluj-Napoca, evaluarea nevoilor este efectuată pentru copiii victime ale abuzului, adulții victime ale violenței domestice, persoanele în vârstă și persoanele cu nevoi speciale, ținând seama de dimensiunile sociale, psihologice și

interinstituțională privind copiii exploatați și aflați în situații de risc de exploatare prin muncă, copiii victime ale traficului de persoane, precum și copiii români migranți victime ale altor forme de violență pe teritoriul altor state.

⁹⁰ Excepția este DGASPC București, Sector 4 (scrisoare nr. 414809/ 04.01.2019).

⁹¹ DGASPC Iași (scrisoare nr. 39319/13.12.2018), București, Sectoarele 1 (scrisoare nr. 40/20.12.2018) și 3 (scrisoare nr. 120203/27.12.2018).

⁹² Răspunsurile la solicitări de informații publice ale DGASPC-urilor din țară; Direcția Generală de Protecție a Copilului, *Serviciul Asistență în Situații de Abuz, Neglijare, Trafic și Exploatare a Copilului*. Disponibil la: https://www.protectiacopilului6.ro/directia-protectia-copilului_doc_11_serviciul-asistenta-in-situatii-de-abuz-neglijare-trafic-si-exploatare-a-copilului_pg_0.htm (accesat 4 decembrie 2018).

Proiect finanțat de Programul de Justiție al Uniunii Europene (2014-2020). Conținutul acestui document reprezintă numai opinia autorilor și este responsabilitatea exclusivă a acestora. Comisia Europeană nu își asumă nicio responsabilitate în ceea ce privește utilizarea informațiilor pe care le conține.





juridice ale situației lor. Evaluarea se repetă lunar sau o dată la trei luni, până când situația este rezolvată sau se îmbunătățește drastic⁹³.

Cu toate acestea, în realitate, măsura în care serviciile sociale au un rol activ în acordarea de sprijin victimelor infracțiunilor, inclusiv prin efectuarea unei evaluări a nevoilor, este discutabilă. Victimele violenței domestice, de exemplu, au indicat o lipsă de sprijin și o interacțiune redusă cu serviciile sociale, care „apar drept marginale fenomenului violenței domestice, în niciun caz proactive în sensul prevenției și asistenței victimei să iasă din situație împreună cu copiii, respectiv încetarea situației de violență”⁹⁴.

Un caz special este cel al DGASPC Cluj, unde o echipă de intervenție de urgență efectuează o primă evaluare individuală, direcționând ulterior victima spre o evaluare specializată la entități afiliate: Centrul județean de intervenție pentru copilul abuzat, Centrul de reabilitare socială și primire în regim de urgență a victimelor traficului de persoane, precum și Serviciul management de caz pentru adulți, violență în familie, asistență persoane vârstnice⁹⁵. Deoarece nu toate cele 47 de Direcții Generale de Asistență Socială și Protecția Copilului din țară au fost contactate pentru acest studiu, autoarea nu exclude posibilitatea ca acest model să existe în alte părți ale țării. Cu toate acestea, nu este o practică națională.

În plus, așa cum s-a menționat în capitolul anterior, evaluarea individuală este efectuată și de operatorii liniilor de asistență telefonică pentru victimele violenței domestice (0800 500 333), precum și operatorii Telefonului Copilului (116 111). Aceștia sesizează autoritățile și/ sau îndrumă victimele spre servicii de asistență specializate pe baza unui model de evaluare a riscului, care ia în considerare și nevoile victimei.

Evaluarea nevoilor individuale este mai complexă în cazul traficului de persoane. IGPR a indicat că, în momentul identificării victimei de către autoritățile judiciare, evaluarea inițială a nevoilor de asistență specializată este efectuată de un reprezentant al unuia din cele 15 centre regionale ale ANITP, de unde este desemnat și un manager de caz. Cu consimțământul acesteia, victima este îndrumată spre servicii specializate la centrele regionale ANITP și DGASPC-uri, care efectuează o evaluare detaliată. Totodată, la cererea managerului de caz ANITP, structurile specializate ale poliției efectuează o evaluare pentru a stabili măsurile speciale de protecție. În toate cazurile, este de competența DGASPC să ofere asistență victimelor traficului de persoane, nu de ANITP⁹⁶. În cazul copiilor care sunt victime ale traficului de persoane, evaluarea nevoilor individuale este efectuată direct de serviciile sociale, conform Hotărârii Guvernamentale nr. 49/2011.

Cu toate acestea, o reprezentantă a unui ONG care oferă servicii de sprijin victimelor traficului de persoane susține că:

⁹³ Respondent 9.

⁹⁴ Centrul de Resurse Juridice, *VICATIS: Raportul Național privind Dreptul Victimelor la Informare și Servicii de Sprijin – Situația Victimelor Violentei în Familie*, p. 22, 2019. Disponibil la <http://www.crj.ro/wp-content/uploads/2019/03/VICATIS-Romania-national-report- RO 2019.pdf> (accesat 15 aprilie 2019).

⁹⁵ Răspunsul DGASPC Cluj (scrisoare nr. 27924/2018 din 07.01.2019).

⁹⁶ Răspunsul IGPR (scrisoare nr. 404.495/ 10.01.2019).

Proiect finanțat de Programul de Justiție al Uniunii Europene (2014-2020). Conținutul acestui document reprezintă numai opinia autorilor și este responsabilitatea exclusivă a acestora. Comisia Europeană nu își asumă nicio responsabilitate în ceea ce privește utilizarea informațiilor pe care le conține.





„La momentul acesta situația per total s-a înrăutățit, pentru că nu avem niciun fel de măsuri și servicii. [...] Nu avem nimic, nu avem prevenire, servicii, informare. [...] Reacția poliției este să le dea amendă [fetelor care practică sexul comercial] și, dacă se prinde că e minoră, poate să o trimită la un centru de urgență al DGAPSC, de unde fuge a doua zi. Iar dacă asta se repetă, polițistul nici nu se mai chinuie să o scoată de pe stradă, că ea acolo vrea să stea.”⁹⁷

În ceea ce privește formarea personalului Serviciilor Sociale privind evaluarea individuală și modul de evitare a victimizării secundare sau repetate, instituțiile care au fost consultate pentru prezentul raport au oferit răspunsuri diferite, unii susținând că primesc o astfel de formare și alții că nu. De exemplu, un DGASPC a indicat că nu urmează practici formale sau proceduri care să vizeze evitarea victimizării secundare sau repetate⁹⁸. Diversitatea răspunsurilor indică o lipsă de formare continuă standardizată pentru personalul DGASPC pe această temă.

În concluzie, este necesar ca autoritățile judiciare, în special poliția, să efectueze o evaluare individuală a nevoilor pentru toate victimele infracțiunilor, pentru a identifica riscul pentru siguranța personală și/ sau familială a victimei, riscul de intimidare și represalii, precum și serviciile de sprijin și măsurile de protecție potrivite. Evaluarea trebuie să se bazeze pe modele formalizate (formulare, ghiduri și proceduri scrise) care trebuie să ia în considerare criteriile stabilite la Articolul 22 al Directivei, dar și de dorința victimei de a beneficia de măsuri de protecție. Este nevoie de proceduri mai clare pentru cooperarea interinstituțională, pentru a se asigura că nevoile victimelor sunt evaluate în mod adecvat și că acestea sunt direcționate către servicii de asistență fără întârzieri inutile. De asemenea, toate autoritățile și profesioniștii care efectuează o evaluare a nevoilor trebuie să beneficieze de o pregătire adecvată în această privință.

Capitolul 4 – Informarea victimelor

Articolul 4 (Dreptul de a primi informații încă de la primul contact cu o autoritate competentă)

(1) Statele membre se asigură că victimele primesc următoarele informații, fără întârzieri inutile, încă de la primul contact cu o autoritate competentă, pentru a permite acestora să își exercite drepturile prevăzute de prezenta directivă:

(a) tipul de sprijin pe care victimele îl pot primi și din partea cui, inclusiv, în cazul în care este relevant, informații de bază privind accesul la asistență medicală, orice tip de asistență specializată, inclusiv asistență psihologică și cazare alternativă;

(b) procedurile privind formularea unei plângeri cu privire la o infracțiune și rolul victimelor în aceste proceduri;

(c) modul și condițiile în care victimele pot obține protecție, inclusiv măsurile de protecție;

(d) modul și condițiile de acces la consiliere juridică, asistență juridică și orice altă formă de consiliere;

(e) modul și condițiile în care victimele pot avea acces la despăgubiri;

(f) modul și condițiile în care victimele au dreptul la interpretare și traducere;

⁹⁷ Respondent 5.

⁹⁸ Răspunsul DGASPC București, Sector 6 (scrisoare nr. C/39 din 03.01.2019).

Proiect finanțat de Programul de Justiție al Uniunii Europene (2014-2020). Conținutul acestui document reprezintă numai opinia autorilor și este responsabilitatea exclusivă a acestora. Comisia Europeană nu își asumă nicio responsabilitate în ceea ce privește utilizarea informațiilor pe care le conține.





- (g) în cazul în care victimele își au reședința în alt stat membru decât cel în care a fost comisă infracțiunea, orice măsură, procedură sau instrument specific care este disponibil pentru a-și apăra interesele în statul membru unde se stabilește primul contact cu autoritatea competentă;
- (h) procedurile disponibile de formulare a plângerilor, în cazul în care drepturile acestora nu sunt respectate de autoritatea competentă;
- (i) datele de contact pentru comunicările cu privire la cauza lor;
- (j) serviciile de justiție reparatorie disponibile;
- (k) modul și condițiile în care victimelor li se pot rambursa cheltuielile suportate ca urmare a participării în procedurile penale.
- (2) Amplimea sau gradul de detaliu al informațiilor menționate la alineatul (1) poate varia în funcție de nevoile specifice și de situația personală a victimei și de tipul sau natura infracțiunii. Detalii suplimentare pot fi, de asemenea, transmise în etape ulterioare în funcție de nevoile victimei și de relevanța, în fiecare etapă a procedurilor, a unor astfel de detalii.

Articolul 6 (Dreptul de a primi informații cu privire la propria cauză)

- (1) Statele membre se asigură că victimele sunt informate, fără întârzieri inutile, cu privire la dreptul lor de a primi următoarele informații privind procedurile penale inițiate ca urmare a plângerii privind infracțiunea care afectează victima și că, la cerere, primesc astfel de informații:
- (a) orice decizie de a nu continua sau de a înceta ancheta sau de a nu începe urmărirea penală împotriva autorului infracțiunii;
- (b) data și locul procesului și natura acuzațiilor împotriva autorului infracțiunii.
- (2) Statele membre se asigură că, în funcție de rolul lor în sistemul judiciar penal relevant, victimele sunt informate, fără întârzieri inutile, cu privire la dreptul lor de a primi următoarele informații privind procedurile penale inițiate ca urmare a plângerii privind infracțiunea care afectează victima și că, la cerere, primesc astfel de informații:
- (a) orice hotărâre finală pronunțată într-un proces;
- (b) informații care să îi permită victimei să ia la cunoștință stadiul procedurilor penale, cu excepția situației excepționale în care desfășurarea corespunzătoare a cauzei ar putea fi afectată printr-o astfel de informare.
- (3) Informațiile prevăzute la alineatul (1) litera (a) și la alineatul (2) litera (a) includ motivarea sau un rezumat succint al motivării respectivei hotărâri, cu excepția cazului unei hotărâri aparținând unui juriu sau al unei hotărâri în care motivarea este confidențială, caz în care motivarea nu este furnizată în temeiul dreptului intern.
- (4) Dorința victimelor de a primi sau nu informații are forță obligatorie pentru autoritățile competente, cu excepția cazului în care informațiile respective trebuie transmise în virtutea dreptului victimei de a avea o participare activă în procedurile penale. Statele membre permit victimelor să își modifice în orice moment opțiunea și o iau ulterior în considerare.
- (5) Statele membre se asigură că victimelor li se oferă posibilitatea de a fi informate fără întârzieri inutile, atunci când persoana aflată în arest, urmărită penal sau condamnată pentru infracțiunile care le privesc este eliberată sau a evadat din detenție. În plus, statele membre se asigură că victimele sunt informate cu privire la orice măsuri relevante adoptate pentru protecția lor în caz de eliberare sau evadare a autorului infracțiunii.
- (6) Victimele primesc, la cerere, informațiile menționate la alineatul (5) cel puțin în cazurile în care există un pericol sau în cazul unui risc identificat de prejudiciu la adresa acestora, cu excepția cazului în care există un risc identificat de prejudiciu la adresa autorului infracțiunii care ar rezulta din notificare.

Proiect finanțat de Programul de Justiție al Uniunii Europene (2014-2020). Conținutul acestui document reprezintă numai opinia autorilor și este responsabilitatea exclusivă a acestora. Comisia Europeană nu își asumă nicio responsabilitate în ceea ce privește utilizarea informațiilor pe care le conține.





Articolul 4 din Directivă privind dreptul victimei de a primi informații de la primul contact cu o autoritate competentă, precum și Articolul 6, dreptul de a primi informații despre propria cauză sunt transpuse în mare parte în legislația națională, în CPP și Legea nr. 211/2004 privind unele măsuri pentru asigurarea informării, sprijinirii și protecției victimelor infracțiunilor. Cu toate acestea, există încă multe aspecte legate de asigurarea acestor drepturi în practică, detaliate în cele ce urmează.

Concret, Legea 211/2004 indică faptul că organele judiciare sunt obligate să informeze victimele despre:

- servicii de asistență a victimelor, inclusiv informații despre asistența medicală, cazare, consiliere psihologică, în funcție de nevoile acestora;
- autoritatea judiciară unde pot depune o plângere penală;
- unde și cum să acceseze asistența juridică;
- drepturile lor în cursul procedurilor penale;
- condițiile pentru a fi incluse în programul de protecție a martorilor;
- cum se pot obține compensații financiare de la stat;
- dreptul de a fi informat dacă agresorul, în cazul în care acesta a fost privat în mod legal de libertate, este eliberat;
- dreptul la un mediator; și
- datele de contact ale autorității judiciare responsabile cu furnizarea de informații victimelor în cazul în care decid să depună o plângere⁹⁹.

⁹⁹ Art. 4, Legea 211/ 2004: „(1) Organele judiciare au obligația de a încunoștința victimele infracțiunilor cu privire la: a) tipul de sprijin pe care victimele îl pot primi și din partea cui, inclusiv, în cazul în care este relevant, informații de bază privind accesul la asistență medicală, orice tip de asistență specializată, inclusiv asistență psihologică și cazare alternativă; b) organul de urmărire penală la care pot face plângere; c) dreptul la asistență juridică și instituția unde se pot adresa pentru exercitarea acestui drept; d) condițiile și procedura pentru acordarea asistenței juridice gratuite; e) drepturile procesuale ale persoanei vătămate și ale părții civile; f) condițiile și procedura pentru a beneficia de dispozițiile art. 113 din Codul de procedură penală, precum și de dispozițiile Legii nr. 682/2002 privind protecția martorilor, cu modificările ulterioare;

g) condițiile și procedura pentru acordarea compensațiilor financiare de către stat; h) dreptul de a fi informate, în cazul în care inculpatul va fi privat de libertate, respectiv condamnat la o pedeapsă privativă de libertate, cu privire la punerea acestuia în libertate în orice mod, conform Codului de procedură penală. i) dreptul de a apela la un mediator în cazurile permise de lege; j) autoritatea judiciară la care se vor putea adresa pe viitor pentru obținerea de informații privind stadiul cauzei, precum și datele de contact ale acesteia, dacă victima înțelege să depună o plângere; k) în cazul în care victima își are reședința sau locuința permanentă pe teritoriul unui alt stat membru UE, informații privind posibilitatea de depunere a plângerii penale sau a cererii de acordare a compensației financiare din partea statului pe teritoriul statului respectiv, precum și faptul că există posibilitatea, conform legislației privind cooperarea judiciară internațională, ca aceasta să fie audiată de autoritățile judiciare române fără a fi prezentă pe teritoriul României. (2) Informațiile prevăzute la alin. (1) sunt aduse la cunoștință victimei de către primul organ judiciar la care aceasta se prezintă, într-un limbaj simplu și accesibil acesteia. (3) Victimei i se aduc la cunoștință informațiile prevăzute la alin. (1) într-o limbă pe care o înțelege. Victimei i se înmânează sub semnătură un formular care cuprinde informațiile prevăzute la alin. (1). În cazul în care nu poate ori refuză să semneze, se va încheia un proces-verbal cu privire la aceasta. (4) Dacă victima este cetățean român aparținând unei minorități naționale, i se pot aduce la cunoștință informațiile prevăzute la alin. (1) în limba sa maternă. (5) Îndeplinirea obligațiilor prevăzute la alin. (1)-(3) se consemnează într-un proces-verbal, care se înregistrează la instituția din care face parte organul judiciar. (6) Cu ocazia primului

Proiect finanțat de Programul de Justiție al Uniunii Europene (2014-2020). Conținutul acestui document reprezintă numai opinia autorilor și este responsabilitatea exclusivă a acestora. Comisia Europeană nu își asumă nicio responsabilitate în ceea ce privește utilizarea informațiilor pe care le conține.





Aceeași lege prevede că informațiile menționate mai sus trebuie să fie furnizate de primul organ judiciar cu care victima are contact – de obicei poliția, așa cum este indicat de cercetarea calitativă¹⁰⁰ – dar și că informațiile trebuie furnizate într-o limbă pe care victima o înțelege. Dreptul victimei de a fi informată este inclus în CPP în Articolul 81 - Drepturile persoanei vătămate și Articolul 111 – Modul de audiere a persoanei vătămate. Mai precis, victimele au dreptul de a fi informate cu privire la drepturile lor și la stadiul procedurilor, dreptul de a consulta dosarul, dreptul de a fi audiate, dreptul la un interpret atunci când nu înțeleg sau comunică bine în limba română, dreptul de a apela la un mediator, de a prezenta probe, a ridica excepții și de a pune concluzii, precum și dreptul de a fi informat despre desfășurarea procedurii și de a formula o plângere prealabilă¹⁰¹.

În ceea ce privește dreptul victimelor de a primi informații despre serviciile de asistență, inclusiv asistență medicală, asistență psihologică și cazare alternativă (Articolul 4 litera (a) din Directivă], cercetarea indică o mare variație a modului în care are loc această comunicare, în funcție de tipul infracțiunii, vârsta victimelor, instituția care furnizează informațiile, dar și în funcție de existența sau absența anumitor proceduri în cadrul acestor instituții. De exemplu, Parchetele de pe lângă Judecătoriile Iași și Cluj-Napoca au declarat că informează și

contact cu autoritățile, victima poate fi însoțită de către o persoană aleasă de ea în vederea facilitării comunicării cu acestea. (7) La depunerea plângerii conform art. 289 din Legea nr. 135/2010 privind Codul de procedură penală, cu modificările și completările ulterioare, victima va primi o confirmare scrisă a acesteia. Confirmarea va cuprinde numărul de înregistrare al plângerii, precum și date cu privire la fapta pentru care plângerea a fost depusă. (8) Dacă victima nu vorbește sau nu înțelege limba română, aceasta poate cere să primească, ulterior, și traducerea confirmării scrise prevăzute la alin. (7).

Art. 4, paragraful (1), a), k) și paragraful (2) au fost modificate/ adăugate prin Ordonanța de urgență nr. 24 din 3 aprilie 2019.

¹⁰⁰ Respondenți 4, 6 și 7.

¹⁰¹ Art. 81, CPP – Drepturile persoanei vătămate: „În cadrul procesului penal, persoana vătămată are următoarele drepturi: a) dreptul de a fi informată cu privire la drepturile sale; b) dreptul de a propune administrarea de probe de către organele judiciare, de a ridica excepții și de a pune concluzii; c) dreptul de a formula orice alte cereri ce țin de soluționarea laturii penale a cauzei; d) dreptul de a fi informată, într-un termen rezonabil, cu privire la stadiul urmăririi penale, la cererea sa expresă, cu condiția de a indica o adresă pe teritoriul României, o adresă de poștă electronică sau mesagerie electronică, la care aceste informații să îi fie comunicate; e) dreptul de a consulta dosarul, în condițiile legii; f) dreptul de a fi ascultată; g) dreptul de a adresa întrebări inculpatului, martorilor și experților; g¹) dreptul de a beneficia în mod gratuit de un interpret atunci când nu înțelege, nu se exprimă bine sau nu poate comunica în limba română. În cazurile urgente se pot folosi mijloace tehnice de comunicare, dacă se apreciază că acest lucru este necesar și că nu împiedică exercitarea drepturilor persoanei vătămate; g²) dreptul de a i se comunica traducerea într-o limbă pe care o înțelege a oricărei soluții de netrimitere în judecată, atunci când nu înțelege limba română;

h) dreptul de a fi asistată de avocat sau reprezentată; i) dreptul de a apela la un mediator, în cazurile permise de lege; j) alte drepturi prevăzute de lege.”

Art. 111, CPP – Modul de audiere a persoanei vătămate: „(2) Persoanei vătămate i se aduc la cunoștință următoarele drepturi și obligații: a) dreptul de a fi asistată de avocat, iar în cazurile de asistență obligatorie, dreptul de a i se desemna un avocat din oficiu; b) dreptul de a apela la un mediator în cazurile permise de lege; c) dreptul de a propune administrarea de probe, de a ridica excepții și de a pune concluzii, în condițiile

prevăzute de lege; d) dreptul de a fi încunoștințată cu privire la desfășurarea procedurii, dreptul de a formula plângere prealabilă, precum și dreptul de a se constitui parte civilă; e) obligația de a se prezenta la chemările organelor judiciare; f) obligația de a comunica orice schimbare de adresă;”.

Proiect finanțat de Programul de Justiție al Uniunii Europene (2014-2020). Conținutul acestui document reprezintă numai opinia autorilor și este responsabilitatea exclusivă a acestora. Comisia Europeană nu își asumă nicio responsabilitate în ceea ce privește utilizarea informațiilor pe care le conține.





direcționează copiii victime și victimele violenței domestice spre serviciile de asistență socială și protecția copilului, însă Parchetul de pe lângă Judecătoria Cluj-Napoca a indicat că nu are protocol de colaborare cu nicio instituție publică sau privată¹⁰².

Toate DGASPC-urile contactate au indicat că informează victimele despre drepturile lor, despre serviciile de asistență pe care le pot primi și cum să le acceseze și că le oferă consiliere personală și profesională. Cu toate acestea, au existat diferențe semnificative între aceste instituții vizavi de tipurile de victime cărora le furnizează informații și servicii de asistență: unele Direcții Generale se limitează la copii victime, altele la victimele violenței domestice, în timp ce unele DGASPC-uri includ printre beneficiari și victimele abuzului, neglijării, exploatării și traficului de persoane¹⁰³. Niciuna dintre instituțiile consultate nu solicită victimei să raporteze infracțiunea sau să depună o plângere penală pentru a primi informații sau a accesa serviciile de asistență. Mai mult, victimele pot primi asistență și informații de la Serviciile Sociale cu privire la modul de depunere a plângerilor și pot fi însoțite de un reprezentant al instituției în instanță sau pe parcursul procedurilor penale, sau pot beneficia de reprezentare juridică din partea acestora¹⁰⁴.

Considerentul 21 din Directivă încurajează autoritățile competente să utilizeze un limbaj simplu și accesibil atunci când furnizează informații victimelor, precum și o varietate de mijloace media, pentru a se asigura că victimele înțeleg într-adevăr ceea ce li se comunică. De asemenea, informarea trebuie să țină cont de „vârsta, maturitatea, capacitățile intelectuale și emoționale, instruirea și orice deficiență mentală sau fizică” a victimei, dar și de „dificultățile de înțelegere sau de comunicare ce se pot datora oricărui tip de dizabilitate, precum deficiențele de auz sau de vorbire”¹⁰⁵. Deși există prevederi referitoare la interpreți pentru victimele care cu cunosc limba română, precum și interpreți pentru limbajul mimico-gestual¹⁰⁶, nici Legea 211/2004, nici CPP nu fac referire explicită la obligația autorităților de a adapta limbajul și informațiile transmise capacității de înțelegere a victimei. Acest fapt este dublat de lipsa reglementărilor și procedurilor interne pentru a se asigura că victimele înțeleg pe deplin informațiile pe care le primesc. Toți cei intervievați au indicat că organele judiciare, mai ales poliția, folosesc frecvent jargonul juridic atunci când le furnizează victimelor informații, de multe ori citindu-le drepturile așa cum apar în CPP, fără a le oferi sfaturi practice despre cum să acceseze, de exemplu, asistența juridică, consilierea psihologică sau serviciile de asistență. Unul dintre specialiștii intervievați, o doamnă psiholog reprezentând o organizație ce sprijină copii, a declarat:

„În calitate de victime, au nevoie ca informația să fie prezentată prietenos, au nevoie de un suport scris la care să poată reveni, însă informarea se face strict oral. Iar când persoana se află în stare de șoc, informarea e aproape nulă. Victima nu

¹⁰² Răspunsul Parchetului de pe lângă Judecătoria Cluj (scrisoare din 21.12.2018) și Iași (scrisoare nr.17/VIII/3/2018 din 18.12.2018).

¹⁰³ Răspunsurile DGASPC Cluj (scrisoare nr. 27924/2018 din 07.01.2019), Iași (scrisoare nr. 39319/13.12.2018) și București, Sectoarele 1-6 (scrisori nr. 40/20.12.2018; 154401/28.12.2018; 120203/27.12.2018; 414809/04.01.2019; 289/07.01.2019 și C/39 din 03.01.2019).

¹⁰⁴ Răspunsurile DGASPC Cluj (scrisoare nr. 27924/2018 din 07.01.2019), Iași (scrisoare nr. 39319/13.12.2018) și București Sector 5 (scrisoare nr. 289/07.01.2019); Respondent 9.

¹⁰⁵ Considerent 21, Directiva 29/2012/UE.

¹⁰⁶ Respondentul 1 a confirmat faptul că interpreții pentru limbajul mimico-gestual sunt într-adevăr puși la dispoziția victimelor în instanță, cel puțin în anumite părți ale țării.

Proiect finanțat de Programul de Justiție al Uniunii Europene (2014-2020). Conținutul acestui document reprezintă numai opinia autorilor și este responsabilitatea exclusivă a acestora. Comisia Europeană nu își asumă nicio responsabilitate în ceea ce privește utilizarea informațiilor pe care le conține.





poate procesa ceea ce se i se spune – din punct de vedere psihologic informarea e aproape zero.”¹⁰⁷

Totodată, cercetarea a evidențiat o practică inegală în țară, unele posturi de poliție oferind victimelor materiale scrise (cum ar fi fluturași sau pliante, adesea menționate ca fiind create și furnizate de ONG-uri) care detaliază drepturile lor, în timp ce majoritatea oferă doar informație pe cale orală. Un proces-verbal consemnează apoi că victima a fost informată despre drepturile ei. Prin urmare, victimele nu au acces aproape niciodată la diagrame, infografice sau alte materiale care utilizează reprezentări vizuale privind drepturilor victimei, desfășurarea procedurilor penale sau orice alte resurse care ar sprijini victimele să își înțeleagă mai bine drepturile și rolul în demersurile penale. De asemenea, cercetarea arată că, uneori, atunci când audierea copiilor se face în prezența părintelui sau a asistentului social, ofițerii de poliție se bazează pe acștia pentru informarea minorului.

Interviurile cu specialiști au fost neconcludente în a indica gradul în care procurorii și judecătorii sunt mai bine pregătiți decât polițiștii pentru a se asigura că victima înțelege informațiile pe care i le furnizează. Astfel, practica pare a fi inegală în țară și a depinde de bunăvoința magistratului. O parte din specialiștii intervievați au afirmat că magistrații folosesc de asemenea jargonul juridic și nu adaptează limbajul la capacitatea de înțelegere a victimelor¹⁰⁸. În schimb, judecătorul interviuat pentru raport a indicat că își adaptează limbajul la nevoile victimei. Însă a precizat, de asemenea, că informarea victimei cu privire la măsurile de protecție nu este o practică obișnuită în rândul judecătorilor din instanța unde activează¹⁰⁹.

Considerentul 23 din Directivă arată că, de la primul contact cu o autoritate competentă, victimele trebuie să fie informate despre rambursarea cheltuielilor, în formă scrisă, de exemplu printr-o broșură. Cu toate acestea, cercetarea calitativă a demonstrat că acest lucru nu se întâmplă niciodată în practică. În plus, cercetarea arată că, în ciuda faptului că Legea 211/2004 obligă autoritățile competente să informeze victimele despre dreptul lor la compensații din partea statului, în conformitate cu Articolul 4 din Directivă, în practică acest lucru nu se întâmplă întotdeauna. În mod similar, a reieșit că victimele nu primesc întotdeauna informații despre posibilitatea de a depune o plângere împotriva autorității judiciare, în cazul în care consideră că drepturile lor nu sunt respectate, astfel cum se indică la Articolul 4 litera (h) din Directivă¹¹⁰.

De asemenea, furnizarea de informații victimelor infracțiunilor se face și prin intermediul a trei linii de asistență naționale, tratate mai detaliat în Capitolul 2. Prima linie telefonică - 0800 500 333 - este operată de ANES și este dedicată victimelor violenței domestice, ale traficului de persoane și discriminării de gen. Apelarea acesteia este gratuită, iar linia telefonică are acoperire națională, funcționează non-stop și oferă apelanților informații despre drepturile lor, servicii de asistență, în același timp direcționându-le sau notificând autoritățile sau instituțiile competente, conform unui document de evaluare a riscului pe care operatorul îl completează¹¹¹. Copiii care sunt supuși abuzului, neglijenței sau care au nevoie de sprijin psihologic pot apela și linia specială de asistență 116 111 – Telefonul Copilului, care este, de asemenea, gratuită și care este

¹⁰⁷ Respondent 1.

¹⁰⁸ Respondenți 1 și 10.

¹⁰⁹ Respondent 7.

¹¹⁰ Respondenți 1, 2, 3, 4 și 6.

¹¹¹ Răspuns nr. 1 la solicitarea de informații al ANES (scrisoare nr. 4342/DPCVF/SG/21.12.2018).

Proiect finanțat de Programul de Justiție al Uniunii Europene (2014-2020). Conținutul acestui document reprezintă numai opinia autorilor și este responsabilitatea exclusivă a acestora. Comisia Europeană nu își asumă nicio responsabilitate în ceea ce privește utilizarea informațiilor pe care le conține.





deschisă zilnic între orele 8:00 și 0:00¹¹². În cazurile în care operatorii consideră că minorul este în pericol, aceștia sunt obligați să sesizeze serviciile de protecție a copilului. În mod similar, victimele traficului de persoane pot primi informații apelând 0800 800 678, număr operat de ANITP. Cu toate acestea, cunoștințele despre existența acestor linii telefonice nu sunt foarte răspândite în rândul populației.

În ceea ce privește campaniile de sensibilizare, ele sunt, în general, sporadice, ajung la un număr relativ mic de persoane și acoperă doar câteva tipuri de infracțiuni. De multe ori, aceste campanii depind de proiecte instituționale limitate în timp, ceea ce le să fie lipsite de continuitate. Uneori, lipsesc chiar simple măsuri de informare, cum ar fi afișe despre drepturile victimelor în secțiile de poliție. Exemple de campanii de sensibilizare prevăzute în răspunsurile primite de la instituții sunt parteneriatul dintre ANES și Carrefour România și alte două proiecte ale Agenției, ambele abordând subiectul violenței în familie¹¹³. Un alt exemplu este implicarea Poliției Române în campania Europol "SAY NO!" („Spune nu!”), care are drept scop informarea oamenilor despre infracțiunile cibernetice și despre modul de raportare a acestora¹¹⁴.

Numărul insuficient de campanii de sensibilizare derulate de stat, alături de procedurile și practicile de informare deficitare ale autorităților face ca populația în general și, în special, victimele să nu fie informate cu privire la drepturile, măsurile de protecție și serviciile de sprijin disponibile. De exemplu, în 2014, 74% dintre femeile din România nu aveau cunoștință de instituții sau organizații care oferă servicii de asistență în cazurile de violență de gen¹¹⁵.

În concluzie, există o nevoie stringentă ca statul și, în special, autoritățile judiciare să se asigure că materiale informative de bază sunt disponibile în sediul acestora pe întreg teritoriul țării, în număr suficient, conținând informații relevante explicate într-un limbaj simplu și accesibil sau cu ajutorul unor reprezentări vizuale precum diagramele sau infograficele, pe care victimele să le poată lua cu ele. Aceste materiale ar trebui distribuite în locuri unde victimele caută informații și sprijin (secții de poliție, spitale și centre medicale, organizații de sprijinire a victimelor, servicii sociale). Totodată, personalul care intră în contact cu victimele infracțiunilor, în special ofițeri de poliție, procurori, judecători și reprezentanți ai serviciilor sociale, ar trebui să creeze proceduri și/ sau să revizuiască și să adapteze procedurile de informare existente, precum și să beneficieze de o formare adecvată, astfel încât victimele să primească informații suficiente cu privire la drepturile, serviciile de sprijin și măsurile de protecție, dar și rolul lor în procedurile penale, într-o manieră adaptată nivelului lor de înțelegere și nevoilor lor psihologice și sociale. Aceste măsuri ar trebui dublate de informații cuprinzătoare și campanii de sensibilizare care vizează toate tipurile de infracțiuni și categorii vulnerabile ale societății.

¹¹² Telefonul Copilului. Disponibil la: <http://www.telefonulcopilului.ro/intrebari-frecvente> (accesat 10 ianuarie 2019).

¹¹³ „Campanie națională de conștientizare și informare publică privind violența în familie” (2016-2017) finanțată prin granturi EEA și „Justice Has No Gender” (în desfășurare, la momentul cercetării), finanțat prin Direcția Generală de Justiție a Comisiei Europene. – Răspuns nr. 1 la solicitarea de informații al ANES (scrisoare nr. 4342/DPCVF/SG/21.12.2018).

¹¹⁴ Răspunsul IGPR (scrisoare nr. 404.495/ 10.01.2019).

¹¹⁵ European Union Agency for Fundamental Rights (2014), *Violence against Women. An EU-wide survey*, p. 162.

Proiect finanțat de Programul de Justiție al Uniunii Europene (2014-2020). Conținutul acestui document reprezintă numai opinia autorilor și este responsabilitatea exclusivă a acestora. Comisia Europeană nu își asumă nicio responsabilitate în ceea ce privește utilizarea informațiilor pe care le conține.





Capitolul 5 – Practici existente

Ca urmare a cercetării teoretice, a interviurilor cu specialiști și a răspunsurilor instituțiilor publice la solicitările noastre de informații au fost identificate opt (8) bun practici sau practici promițătoare¹¹⁶ privind direcționarea, evaluarea nevoilor și informarea victimelor. Patru dintre acestea sunt inițiate de stat: echipele multidisciplinare coordonate de DGASPC; Centrul Județean de Intervenție pentru Copilul Abuzat, sub coordonarea DGASPC Cluj; camera specială de audiere a copiilor victime din Cluj-Napoca și Craiova; și subvenții la chirie oferite de Primăria Municipiului Cluj-Napoca. Două bune practici sunt desfășurate în parteneriat de autoritățile de stat și de ONG-uri: colaborarea multisectorială pentru cazurile de violență în familie la Târgu Mureș; și colaborarea dintre Poliție și Salvați Copiii privind sesizarea și raportarea pornografiei infantile online. Două bune practici sunt inițiate de ONG-urilor: asistență juridică pro bono și reprezentare în instanță acordată victimelor infracțiunilor prin Centrul de Acțiune pentru Egalitate și Drepturile Omului (ACTEDO); și informare și consiliere psihologică online oferite victimelor violenței domestice și sexuale oferite de Asociația pentru Libertate și Egalitate de Gen (A.L.E.G.). Deși lista nu este exhaustivă, oferă o imagine de ansamblu asupra stadiului actual al serviciilor de asistență din România.

Inițiative publice:

Primul exemplu de bună practică în ceea ce privește direcționarea victimelor îl constituie echipele multidisciplinare coordonate de DGASPC, în conformitate cu Hotărârea Guvernului nr. 49/2011, care asigură gestionarea cazurilor de violență în familie (adulți și copii deopotrivă), precum și de abuz și neglijență a copiilor. Această practică particulară a fost evidențiată de 7 dintre cele 8 DGASPC-uri contactate pentru prezentul raport, precum și de către 3 dintre cei specialiști intervievați¹¹⁷. Aceste echipe sunt, în general, compuse din profesioniști provenind din medii diferite: asistenți sociali, psihologi, avocați, procurori, ofițeri de poliție și medici, care nu doar oferă opinii specializate din diverse domenii, ci și creează legături între instituții și constituie o intervenție mai rapidă. De asemenea, echipele multidisciplinare sunt baza pentru crearea Planului Individual de Servicii¹¹⁸ pentru victime. În mod similar, echipele multidisciplinare coordonate de SPAS, precum cea din Cluj-Napoca, pot servi, de asemenea, drept exemplu de bună practică¹¹⁹.

De remarcat este și pierderea unei bune practici într-un județ, după cum arată o specialistă intervievată, reprezentantă a unui ONG care sprijină copiii victime ale abuzului. Aceasta a declarat că echipele multidisciplinare, compuse din asistenți sociali, psihologi, profesori, ofițeri de poliție, procurori, medici, avocați etc., nu se mai întâlnesc lunar din cauza lipsei resurselor

¹¹⁶ Deoarece nu toate modelele prezentate în raport sunt servicii acreditate, ci mai degrabă exemple identificate de autor, de cei intervievați și de instituțiile contactate, a fost preferată folosirea sintagmei mai inclusive de „bună practică sau practică promițătoare”.

¹¹⁷ Răspunsurile DGASPC Cluj (scrisoare nr. 27924/2018 din 07.01.2019), Iași (scrisoare nr. 39319/13.12.2018), București Sectoarele 1, 2, 3, 5 și 6 (scrisori nr. 40/20.12.2018; 154401/28.12.2018; 120203/27.12.2018; 289/07.01.2019; și C/39 din 03.01.2019). Respondenți 1, 4 și 9.

¹¹⁸ Planul Individual de Servicii mai este numit și Plan de Intervenție, denumirile diferind între instituțiile care le creează.

¹¹⁹ Respondent 9.

Proiect finanțat de Programul de Justiție al Uniunii Europene (2014-2020). Conținutul acestui document reprezintă numai opinia autorilor și este responsabilitatea exclusivă a acestora. Comisia Europeană nu își asumă nicio responsabilitate în ceea ce privește utilizarea informațiilor pe care le conține.





financiare. În trecut, aceste întâlniri erau organizate de ONG-uri, dar din cauza restricțiilor financiare, acestea și-au redus activitatea astfel încât responsabilitatea pentru aceste întâlniri a revenit Serviciilor Sociale, care nu le mai organizează¹²⁰.

O a doua bună practică privind toate cele trei aspecte ale sprijinului victimelor - informarea, evaluarea, sesizarea - este **Centrul Județean de Intervenție pentru Copilul Abuzat**, sub coordonarea DGASPC Cluj¹²¹, care are trei componente complementare: un centru de consiliere pentru copiii victime ale abuzului, o rețea de asistenți maternali formați în domeniul abuzului și un adăpost pentru copii. Centrul oferă cazare victimelor și consiliere psihologică, efectuează o evaluare a nevoilor cu ajutorul unei echipe multidisciplinare, care colaborează pentru soluționarea și monitorizarea cazului. De asemenea, centrul informează victimele despre drepturile lor, precum și diseminează informații despre domeniul lor de activitate în rândul populației generale prin ateliere, evenimente și materiale promoționale¹²².

O practică promițătoare privind evaluarea nevoilor este **camera specială de audiere a minorilor din Cluj-Napoca și din Craiova**, utilizată atât pentru copiii victime, cât și pentru minori delicvenți. Ambele camere se află în subordinea DGASPC Cluj, respectiv Dolj, și au fost înființate în 2014. Camera are ca scop reducerea victimizării secundare prin limitarea numărului de audieri la unu și prin desfășurarea acestuia într-un mediu plăcut. Copilul este intervievat într-o încăpăre de un specialist instruit, un psiholog sau un asistent social, în timp ce alți specialiști - procurori, avocați, polițiști etc. - asistă dintr-o a doua încăpăre prin intermediul echipamentului audio-video¹²³. În timp ce există încă probleme logistice în utilizarea camerei, precum necesitatea de a transcrie interviul pentru a fi folosit în instanță¹²⁴, camera constituie un bun punct de început pentru reducerea victimizării secundare. În ceea ce privește camera de audiere din Craiova, în cei cinci ani de existență, în aceasta au fost audiați un total de 58 de copii (victime și delicvenți)¹²⁵. Există, totuși, necesitatea de a crea astfel de camere în toate instituțiile care lucrează cu victime vulnerabile, inclusiv Poliția, și de a extinde practica la toate DGASPC-urile.

Deși nu este direct legată de informarea sau îndrumarea victimelor, ci mai degrabă de evaluarea nevoilor și de sprijinirea victimelor în general, o a patra practică promițătoare este alocarea de subvenții la chirie de către Primăria Cluj-Napoca pentru trei categorii de beneficiari. Acestea includ victimele violenței în familie, precum și persoane care au părăsit recent serviciile de protecție a copilului și persoanele aflate în situații de risc, cum ar fi persoanele cu dizabilități sau venituri mici¹²⁶. Proiectul a fost introdus în 2018 și oferă victimelor violenței domestice

¹²⁰ Respondent 1.

¹²¹ Răspuns al DGASPC Cluj (scrisoare nr. 27924/2018 din 07.01.2019).

¹²² Consiliul Județean Cluj (2016), *Regulament de organizare și funcționare a serviciului social de zi Centre de consiliere pentru prevenirea și combaterea violenței în familie, Centrul de consiliere pentru copilul abuzat, neglijat, exploatat din cadrul Centrului județean de intervenție pentru copilul abuzat*, p. 3. Disponibil la: <http://www.dgaspc-cluj.ro/rof/Anexa%2018.1%20Centre%20de%20consiliere%20pentru%20prevenirea%20si%20combaterea%20violentei%20in%20familie%20din%20cadrul%20Centrului%20județean%20de%20intervenție%20pentru%20copilul%20abuzat.pdf> (accesat 29 martie 2019).

¹²³ Ziua de Cluj (2014), *Sală specializată în audierea minorilor, inaugurată la Cluj*. Disponibil la: <http://ziuadecj.realitatea.net/administratie/--125456.html> (accesat 1 februarie 2019).

¹²⁴ Respondent 9.

¹²⁵ Răspuns al DGASPC Dolj (scrisoare nr. 14614/04.04.2019).

¹²⁶ Respondent 9.

Proiect finanțat de Programul de Justiție al Uniunii Europene (2014-2020). Conținutul acestui document reprezintă numai opinia autorilor și este responsabilitatea exclusivă a acestora. Comisia Europeană nu își asumă nicio responsabilitate în ceea ce privește utilizarea informațiilor pe care le conține.





posibilitatea de a trăi independent (și, implicit, separarea de agresor), acoperind parțial sau integral chiria pentru o perioadă de până la 3 ani, cu o valoare lunară cuprinsă între 900 și 1400 RON¹²⁷. Patru victime ale violenței domestice au apelat la acest program în 2018 și toate au beneficiat de subvenții, iar alte trei solicitări au fost depuse în ianuarie 2019¹²⁸. Cu toate acestea, numărul scăzut de victime care au beneficiat de acest fel de sprijin indică bariere administrative, criterii stricte de eligibilitate și/ sau lipsa de informații disponibile publicului larg cu privire la program. Aceasta a fost singura inițiativă de acest gen din România până în februarie 2019, când Primăria Municipiului București a anunțat că un program similar va debuta în curând și în capitală. Programul „Împreună” își propune să acopere costurile de chirie de până la 1500 RON lunar pentru victimele violenței în familie¹²⁹.

Inițiative publice-private:

Prima bună practică se referă la o colaborare multisectorială eficientă pentru cazurile de violență în familie, la Târgu Mureș, unde DGASPC Mureș colaborează cu ONG-ul Institutul Est European de Sănătate a Reproducerii (IEESR) sub forma unui parteneriat public-privat pentru intervenție rapidă. DGASPC subcontractează serviciile IEESR, cel din urmă având autonomie în furnizarea de servicii de asistență. ONG-ul gestionează un adăpost, singurul din județ în prezent, unde copiii și adulții primesc ajutor practic, hrană și îmbrăcăminte, precum și consiliere psihologică, asistență juridică și reprezentare în instanță. Victimele sunt, de asemenea, implicate direct în crearea unui plan de acțiune personalizat, menit să le ajute să obțină independență și să părăsească relația abuzivă. Totodată, există o colaborare strânsă cu UPU SMURD a Spitalului Clinic Județean de Urgență Târgu Mureș: 4 asistenți sociali lucrează alături de medici, care sunt instruiți să recunoască semnele de violență (comportamentale și psihologice). Personalul oferă victimelor informații și, pe baza unui ghid de interviu, elaborează un plan de siguranță împreună cu victimele, direcționându-le totodată spre servicii de asistență specializată și/ sau sesizând Poliția, dacă este necesar¹³⁰.

În mod similar, la București, a fost identificată o colaborare eficientă interinstituțională, sub forma unui parteneriat public-privat, pentru cazurile de violență în familie între DGASPC și Asociația Anais, care administrează un centru rezidențial și de consiliere pentru victime. Colaborarea eficientă cu acest ONG a fost indicat de 3 din cele 6 DGASPC-uri contactate¹³¹. Cu toate acestea, acest model nu are componenta medicală, deoarece nu există proceduri formalizate de direcționare spre și de la spitale sau unități medicale. Cu toate acestea, după cum s-a menționat anterior, finanțarea de stat pentru Asociația Anais a fost sistată recent, fapt anunțat de Primăria Municipiului București în martie 2019. Ca urmare, Asociația Anais a declarat că este obligată să închidă centrul.

¹²⁷ Primăria Cluj-Napoca, *Ajutor pentru plata chiriei*, 2018. Disponibil la: <https://primariaclujnapoca.ro/social/ajutor-pentru-plata-chiriei/> (accesat 1 februarie 2019).

¹²⁸ Respondent 9.

¹²⁹ Direcția Generală de Asistență Socială a Municipiului București, *Proiect Pilot „Împreună”*, Disponibil la: <http://dgas.ro/servicii-sociale/proiect-pilot-impreuna/> (accesat 11 martie 2019).

¹³⁰ Respondent 9.

¹³¹ Răspunsuri DGASPC București Sectoarele 1, 4 și 5 (scrisori nr. 40/20.12.2018; 414809/ 04.01.2019 și 289/07.01.2019).

Proiect finanțat de Programul de Justiție al Uniunii Europene (2014-2020). Conținutul acestui document reprezintă numai opinia autorilor și este responsabilitatea exclusivă a acestora. Comisia Europeană nu își asumă nicio responsabilitate în ceea ce privește utilizarea informațiilor pe care le conține.





O altă bună practică este colaborarea dintre Poliția Română și Salvați Copiii în gestionarea portalului Ora de Net și a platformei esc_Abuz, proiect derulat de ONG. Scopul acestuia este de a colecta informații privind exploatarea sexuală a copiilor în mediul online, precum și de a informa copiii despre măsurile de siguranță online. Totodată, platforma poate fi utilizată pentru a raporta astfel de cazuri la Direcția de Combatere a Criminalității Organizate și pentru a oferi consiliere copiilor în legătură cu utilizarea Internetului. Proiectul include un site web și o pagină Facebook care educă copiii și adulții cu privire la siguranța pe Internet. Informațiile sunt prezentate într-un mod prietenos pentru copii (folosind limbajul accesibil, imagini și materialele video)¹³².

Inițiative private:

Două bune practici privind victimele infracțiunilor au fost identificate și în rândul ONG-urilor din România. Deși nu sunt strict legate de dreptul victimelor la informație, evaluarea nevoilor și îndrumare, exemplele de mai jos integrează elemente din aceste trei aspecte. În primul rând, accesul la justiție al victimelor infracțiunilor este facilitat de un program coordonat de Centrul de Acțiune pentru Egalitate și Drepturile Omului (ACTEDO)¹³³. ACTEDO, ONG cu sediul în Cluj-Napoca, coordonează singurul centru de asistență juridică pro bono (*clearinghouse*, în engleză) din România - *Rețeaua Pro Bono pentru Drepturile Omului* - care oferă **asistență juridică și reprezentare în instanță în regim pro bono** persoanelor vulnerabile ale căror drepturi fundamentale au fost încălcate, cu ajutorul unor avocați colaboratori din toată țara¹³⁴. Cea de a doua bună practică se referă la **informarea și consilierea psihologică gratuită** oferită victimelor violenței domestice și/ sau violenței sexuale, atât față în față, cât și prin intermediul unei platforme online. Aceste servicii de asistență, oferite de Asociația pentru Libertate și Egalitate de Gen (A.L.E.G.), cu sediul în Sibiu, ajută victimele să înțeleagă și să depășească situația de abuz, sprijinindu-le în același timp să își cunoască drepturile și opțiunile juridice¹³⁵.

Exemplele menționate anterior pot fi clasificate în două categorii: pe de o parte, servicii integrate și intervenții, iar pe de altă parte, furnizarea de drepturi de bază (cum ar fi dreptul la asistență juridică și dreptul la informare). Deși exemplele de mai sus constituie bune practici sau practici promițătoare, un număr relativ redus de persoane beneficiază de aceste servicii, astfel încât acestea ar trebui extinse la nivel național, reprezentând norma și nu excepția.

Capitolul 6 – Concluzii și Recomandări

Prezentul raport a evaluat transpunerea Directivei victimelor în legislația națională a României și implementarea ei practică, tipurile de servicii de sprijin disponibile pentru victimele infracțiunilor, precum și diferențele în legislație și abordare privind victimele vulnerabile. Raportul a analizat, în primul rând, modul în care se desfășoară în practică direcționarea victimelor (spre/ de la autoritățile judiciare și serviciile de asistență), în al doilea rând, cine efectuează evaluarea victimelor pentru a identifica nevoile lor de protecție și modul în care se

¹³² Răspunsul IGPR (scrisoare nr. 404.495/ 10.01.2019). Pentru mai multe informații, vizitați: <https://oradenet.salvaticopiii.ro/esc-abuz>.

¹³³ ONG-ul a fost indicat de Respondenta 6 ca un exemplu de bune practici.

¹³⁴ Mai multe informații disponibile la: <http://probono.actedo.org/en/about-pro-bono-network/>.

¹³⁵ Mai multe informații disponibile la: <https://aleg-romania.eu/2013/09/16/consiliere-on-line/>.

Proiect finanțat de Programul de Justiție al Uniunii Europene (2014-2020). Conținutul acestui document reprezintă numai opinia autorilor și este responsabilitatea exclusivă a acestora. Comisia Europeană nu își asumă nicio responsabilitate în ceea ce privește utilizarea informațiilor pe care le conține.





face această evaluare și, în al treilea rând, cum și cine informează victimele privind drepturile și rolul lor în procedurile penale. Un capitol este, de asemenea, dedicat identificării unor bune practici bune sau practici promițătoare în ceea ce privește aspectele menționate mai sus privind sprijinirea victimelor.

În primul rând, este necesar ca România să dezvolte **servicii naționale de asistență generică pentru victimele infracțiunilor**, numărându-se printre puținele state membre ale UE care au doar servicii specializate și numai pentru anumite categorii de victime, în special copii victime, victime ale violenței în familie și victime ale traficului de persoane. Baza legislativă pentru aceste servicii de asistență generică a fost creată în aprilie 2019, odată cu Legea nr. 211/2004 privind unele măsuri pentru asigurarea informării, sprijinirii și protecției victimelor infracțiunilor. Dat fiind că acest amendament a coincis cu perioada în care raportul actual a fost finalizat, cercetările viitoare vor trebui să evalueze calitatea și eficiența noului model propus. Cu toate acestea, luând în considerare lecțiile anterioare, este important ca aceste servicii să aibă o acoperire națională, să primească **finanțare suficientă**, iar personalul acestora să fie în număr suficient și să beneficieze de **formare** pentru a lucra adecvat cu victimele tuturor infracțiunilor.

De asemenea, serviciile de asistență specializate trebuie extinse și diversificate, iar stabilitatea financiară a acestora ar trebui asigurată de către stat. Acest fapt include consolidarea serviciilor sociale publice (DGASPC-uri și SPAS-uri), dar și sprijinirea ONG-urilor care oferă servicii victimelor infracțiunilor. De asemenea, se recomandă, dacă condițiile permit acest lucru, ca statul să-și externalizeze serviciile de sprijin ONG-urilor competente și/ sau să creeze parteneriate publice-private cu acestea, așa cum este cazul în Târgu Mureș, pentru a face aceste servicii mai dinamice și eficiente. Totodată, România ar trebui să creeze un fond național de stat pentru victimele infracțiunilor, pentru a sprijini furnizorii de servicii neguvernamentale, conform recomandărilor Comisiei Europene. Acest fond ar trebui să își asigure sustenabilitatea prin taxe, penalități financiare și suprataxe aplicate infractorilor, precum și prin active confiscate și/ sau sub forma unui fond de solidaritate susținut de polițe de asigurare.

În al doilea rând, în ceea ce privește **direcționarea victimelor**, este necesară identificarea, evaluarea, centralizarea și actualizarea în permanență a informațiilor referitoare la serviciile de sprijin existente între toate instituțiile implicate, pentru a facilita îndrumarea victimelor, dar și pentru a informa populația generală despre existența și accesibilitatea serviciilor de asistență. Totodată, este necesară crearea de proceduri și linii directive de direcționare pentru a asigura o colaborare sporită între Poliție, Parchet, instanțe, servicii sociale și ONG-uri care oferă servicii de asistență victimelor. Procedurile și liniile directe ar contribui, de asemenea, la direcționarea rapidă a victimelor, fără întârzieri inutile.

În al treilea rând, toate victimele infracțiunilor ar trebui să beneficieze de o **evaluare individuală** pentru a se stabili: riscurile la care victima sau familia sa pot fi expuse, riscul de intimidare și represalii, serviciile de asistență corespunzătoare pentru situația victimei, precum și măsurile de protecție necesare. Având în vedere faptul că primul contact al victimelor cu specialiștii/ autoritățile este de obicei cu Poliția, aceștia ar trebui să efectueze o evaluare inițială a nevoilor individuale, de preferință cu ajutorul reprezentanților serviciilor sociale sau organizațiilor de sprijinire a victimelor. Toate autoritățile judiciare ar trebui să efectueze o evaluare a nevoilor individuale pentru toate victimele infracțiunilor sau cel puțin să asigure că această evaluare este efectuată de autoritățile competente și în conformitate cu modele formale

Proiect finanțat de Programul de Justiție al Uniunii Europene (2014-2020). Conținutul acestui document reprezintă numai opinia autorilor și este responsabilitatea exclusivă a acestora. Comisia Europeană nu își asumă nicio responsabilitate în ceea ce privește utilizarea informațiilor pe care le conține.





(modele, fișe). Evaluarea ar trebui să ia în considerare criteriile enunțate la Articolul 22 din Directivă (inclusiv caracteristicile personale ale victimei, tipul și circumstanțele infracțiunii), precum și dorința victimei de a beneficia de măsuri de protecție și ar trebui să acorde o atenție deosebită victimelor vulnerabile, așa cum prevăd paragrafele 3 și 4 ale Articolului 22.

Mai mult, ar trebui luate măsuri pentru ca **informațiile despre drepturile victimelor** să le fie aduse la cunoștință de către prima autoritate cu care intră în contact, într-un limbaj simplu și accesibil și într-o limbă pe care o înțeleg. Este necesar ca materiale informative să fie la dispoziție pe întreg teritoriul țării în locuri-cheie precum secții de poliție, instanțe, spitale, servicii sociale etc. Drepturile victimelor, informațiile despre măsurile de protecție, serviciile de asistență și rolul victimelor în procedurile penale ar trebui prezentate într-un mod accesibil, inclusiv cu ajutorul imaginilor, diagramelor și infograficelor. Autoritățile judiciare și serviciile de asistență ar trebui să ofere victimelor materiale sau broșuri care să detalieze aspectele menționate mai sus, pe care victimele să le pot lua cu sine pentru a le consulta ulterior. Informațiile despre drepturile victimelor ar trebui, de asemenea, diseminate la nivel național, prin intermediul unor campanii de informare și sensibilizare care să vizeze toate tipurile de infracțiuni, precum și grupurile sociale vulnerabile.

Nu în ultimul rând, pentru a se asigura că victimele beneficiază de protecția și sprijinul de care au nevoie, toți profesioniștii care intră în contact cu victimele infracțiunilor, în special ofițerii de poliție, procurorii, judecătorii și reprezentanții serviciilor sociale și ai ONG-urilor care oferă servicii de sprijin, ar trebui să beneficieze de o **formare** adecvată. Formarea ar trebui să includă informații despre următoarele aspecte: obligațiile legale ale autorităților cu privire la informarea victimelor despre drepturile lor, la evaluarea nevoilor și la direcționarea acestora; serviciile de asistență existente și îndrumarea victimelor spre serviciile corespunzătoare; efectuarea evaluării individuale a nevoilor; furnizarea de informații victimelor în timp util și în mod adecvat; modalități de evitare a victimizării secundare și repetate; și aspectele transdisciplinare care vizează creșterea nivelului de înțelegere a profesioniștilor în ceea ce privește vulnerabilitatea victimelor infracțiunilor. Acestea din urmă pot include elemente de psihologie, drepturile omului și legislația privind nediscriminarea, care ar putea oferi profesioniștilor o mai bună înțelegere a barierelor cu care se confruntă grupurile vulnerabile în accesarea justiției.

Bibliografie

Legislație:

1. Codul de Procedură Penală
2. Codul Penal
3. Convenția Europeană a Drepturilor Omului
4. Directiva 2012/29/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 25 octombrie 2012 de stabilire a unor norme minime privind drepturile, sprijinirea și protecția victimelor criminalității și de înlocuire a Deciziei-cadru 2001/220/JAI a Consiliului
5. Hotărâre Guvernamentală Nr. 49 din 19 ianuarie 2011 pentru aprobarea Metodologiei-cadru privind prevenirea și intervenția în echipă multidisciplinară și în rețea în situațiile de violență asupra copilului și de violență în familie și a Metodologiei de intervenție multidisciplinară și

Proiect finanțat de Programul de Justiție al Uniunii Europene (2014-2020). Conținutul acestui document reprezintă numai opinia autorilor și este responsabilitatea exclusivă a acestora. Comisia Europeană nu își asumă nicio responsabilitate în ceea ce privește utilizarea informațiilor pe care le conține.





- interinstituțională privind copiii exploatați și aflați în situații de risc de exploatare prin muncă, copiii victime ale traficului de persoane, precum și copiii români migranți victime ale altor forme de violență pe teritoriul altor state
6. Hotărârea Guvernamentală nr. 1434/2004 privind atribuțiile și Regulamentul-cadru de organizare și funcționare ale Direcției generale de asistență socială și protecția copilului
 7. Legea 272/2004 privind protecția și promovarea drepturilor copilului
 8. Legea asistenței sociale – Legea nr. 292/2011
 9. Legea nr. 192/2006 privind medierea și organizarea profesiei de mediator
 10. Legea nr. 211/2004 privind unele măsuri pentru asigurarea informării, sprijinirii și protecției victimelor infracțiunilor
 11. Legea nr. 302/2004 privind cooperarea judiciară internațională în materie penală
 12. Legea nr. 678/2001 privind prevenirea și combaterea traficului de persoane
 13. Ordin 146/2578/2018 din 11 decembrie 2018 privind modalitatea de gestionare a cazurilor de violență domestică de către polițiști
 14. Ordin 2525/2018 din 07.12.2018 pentru aprobarea procedurii de intervenție de urgență în cazuri de violență domestică
 15. Ordin nr. 288/6 iulie 2006 pentru aprobarea Standardelor minime obligatorii privind managementul de caz în domeniul protecției drepturilor copilului

Alte surse:

16. Adevărul. *Primăria Capitalei sistează finanțarea pentru victimele violenței domestice*, martie 2019. Disponibil la: https://adevarul.ro/news/societate/primaria-capitalei-sisteaza-finantarea-victimele-violentei-domestice-1_5c7ffed0445219c57ef44de6 (accesat 11 martie 2019).
17. Centrul de Resurse Juridice, *Center for Legal Resources Oral Statement. Item 6 - General debate at the 38th session of the Human Rights Council*, Geneva, 29 iunie 2018. Disponibil la: <http://www.crj.ro/wp-content/uploads/2018/07/CLR-statement-Item-6-General-debate-29.06.pdf> (accesat 25 martie 2019).
18. Centrul de Resurse Juridice, *Harta deceselor: Câte persoane cu dizabilități mintale au murit în custodia statului între anii 2011-2014?*, 2015. Disponibil la: <http://www.crj.ro/harta-deceselor-cate-persoane-cu-dizabilitati-mintale-au-murit-in-custodia-statului-intre-anii-2011-2014/> (accesat 14 februarie 2019).
19. Centrul de Resurse Juridice, *VICATIS: Raportul Național privind Dreptul Victimelor la Informare și Servicii de Sprijin – Situația Victimelor Violentei în Familie*, februarie 2019. Disponibil la <http://www.crj.ro/wp-content/uploads/2019/03/VICATIS-Romania-national-report-RO-2019.pdf> (accesat 15 aprilie 2019).
20. Consiliul Județean Cluj (2016), *Regulament de organizare și funcționare a serviciului social de zi Centre de consiliere pentru prevenirea și combaterea violenței în familie*, Centrul de consiliere pentru copilul abuzat, neglijat, exploatat din cadrul Centrului județean de intervenție pentru copilul abuzat.

Proiect finanțat de Programul de Justiție al Uniunii Europene (2014-2020). Conținutul acestui document reprezintă numai opinia autorilor și este responsabilitatea exclusivă a acestora. Comisia Europeană nu își asumă nicio responsabilitate în ceea ce privește utilizarea informațiilor pe care le conține.





- Disponibil la: <http://www.dgaspc-cluj.ro/rof/Anexa%2018.1%20Centre%20de%20consiliere%20pentru%20prevenirea%20si%20combaterii%20violentei%20in%20familie%20din%20cadrul%20Centrului%20judetean%20de%20interventie%20pentru%20copilul%20abuzat.pdf> (accesat 29 martie 2019).
21. Consiliul Superior al Magistraturii (2014), *Improving access to justice for Roma and other vulnerable groups. An integrated approach.*
 22. Consiliul Superior al Magistraturii, *Raport privind Starea Justiției 2018.* Disponibil la: <https://www.csm1909.ro/267/3570/Rapoarte-privind-starea-justi%C5%A3iei> (accesat 15 aprilie 2019).
 23. Consiliul Superior al Magistraturii, *Regulament din 24/08/2005 Publicat în Monitorul Oficial, Partea I nr. 816 din 08/09/2005 privind modul de desfășurare a cursurilor de formare profesională continuă a judecătorilor și procurorilor și atestare a rezultatelor obținute.* Disponibil la: http://www.inm-lex.ro/fisiere/d_186/Regulament%20formare%20continua.pdf (accesat 29 martie 2019).
 24. Direcția Generală de Asistență Socială a Municipiului București, (2019) *Proiect Pilot „Împreună”.* Disponibil la: <http://dgas.ro/servicii-sociale/proiect-pilot-impreuna/> (accesat 11 martie 2019).
 25. Direcția Generală de Protecție a Copilului, *Serviciul Asistență în Situații de Abuz, Neglijare, Trafic și Exploatare a Copilului.* Disponibil la https://www.protectiacopilului6.ro/directia-protectia-copilului_doc_11_serviciul-asistenta-in-situatii-de-abuz-neglijare-trafic-si-exploatare-a-copilului_pg_0.htm (accesat 4 decembrie 2018).
 26. Comisia Europeană (2016), *Special Eurobarometer 449 Report: Gender-based Violence.*
 27. Comisia Europeană, *DG JUSTICE GUIDANCE DOCUMENT related to the transposition and implementation of Directive 2012/29/EU of the European Parliament and of the Council of 25 October 2012 establishing minimum standards on the rights, support and protection of victims of crime, and replacing Council Framework Decision 2001/220/JHA, December 2013.* Disponibil la: <https://www.legal-tools.org/doc/daaee5/pdf/> (accesat 15 ianuarie 2019).
 28. Comisia Europeană, *Fact Sheet. November infringements package: key decisions,* Bruxelles, 8 noiembrie 2018. Disponibil la: [http://europa.eu/rapid/press-release MEMO-18-6247_EN.htm](http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-18-6247_EN.htm) (accesat 10 decembrie 2018).
 29. Comisia Europeană, *Infringement decisions: EU Directive 29/2012.* Infringement no. 20160142, Romania. Disponibil la: http://ec.europa.eu/atwork/applying-eu-law/infringements-proceedings/infringement-decisions/index.cfm?lang_code=EN&typeOfSearch=true&active_only=1&noncom=0&r_dossier=20160142&decision_date_from=&decision_date_to=&EM=RO&title=&submit=Search (accesat 10 decembrie 2018).
 30. Comisia Europeană, *Recommendation for a COUNCIL RECOMMENDATION on the 2017 National Reform Programme of Romania and delivering a Council opinion on the 2017 Convergence Programme of Romania,* Bruxelles, 2017. Disponibil la: https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/2017-european-semester-country-specific-recommendations-commission-recommendations_-_romania.pdf (accesat 14 februarie 2019).
 31. Curtea Europeană a Drepturilor Omului, Hotărârea din 15 martie 2016 în Cauza M.G.C. împotriva României. Disponibil la: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22languageisocode%22:%5B%22RUM%22%5D,%22appno%22:%5B%2261%22%5D%7D>

Proiect finanțat de Programul de Justiție al Uniunii Europene (2014-2020). Conținutul acestui document reprezintă numai opinia autorilor și este responsabilitatea exclusivă a acestora. Comisia Europeană nu își asumă nicio responsabilitate în ceea ce privește utilizarea informațiilor pe care le conține.





- [495/11%22\].%22documentcollectionid%22:\[%22CHAMBER%22\].%22itemid%22:\[%22001-176069%22\]} \(accesat 29 ianuarie 2019\).](#)
32. Curtea Europeană a Drepturilor Omului, Lingurar și Alții împotriva României, 2018. Disponibil la: [https://lege5.ro/Gratuit/gqydmjrga/hotararea-in-cauza-stoica-impotriva-romaniei-din-4032008](https://hudoc.echr.coe.int/eng#%22itemid%22:[%22001-186774%22]} (accesat 11 februarie 2019).33. Curtea Europeană a Drepturilor Omului, Moldovan și Alții împotriva României, 2005. Disponibil la: <a href=) (accesat 11 februarie 2019).
 34. Curtea Europeană a Drepturilor Omului, Stoica împotriva României, 2008. Disponibil la: [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2017/611022/EPRS_STU\(2017\)611022_EN.pdf](https://hudoc.echr.coe.int/eng#%22fulltext%22:[%22stoica%22].%22documentcollectionid%22:[%22GRANDCHAMBER%22.%22CHAMBER%22].%22itemid%22:[%22001-85308%22]} (accesat 11 februarie 2019).35. European Parliamentary Research Service (EPRS), <i>The Victims' Rights Directive 2012/29/EU. European Implementation Assessment</i>, December 2017. Disponibil la: <a href=) (accesat 15 ianuarie 2019).
 36. European Union Agency for Fundamental Rights (2014), *Victims of crime in the EU: the extent and nature of support for victims*.
 37. European Union Agency for Fundamental Rights (2014), *Violence against Women. An EU-wide survey*.
 38. Inspectoratul General al Poliției Române, *Campanii*. Disponibil la <https://www.politiaromana.ro/ro/structura-politiei-romane/unitati-centrale/institutul-de-cercetare-si-prevenire-a-criminalitatii/proiecte-si-campanii/campanii> (accesat 4 ianuarie 2019).
 39. Grădinaru, C. (2015), *Analiza serviciilor de asistență a victimelor traficului de persoane. Studiu Social Calitativ*. Disponibil la: www.anitp.mai.gov.ro/ro/docs/Cercetare/Analize/Ro20/Analiza%20serviciilor.docx (accesat 15 ianuarie 2019).
 40. Institutul Național al Magistraturii (2018), *Programul de formare continuă 2018*. Disponibil la: <http://www.inm-lex.ro/displaypage.php?p=165> (accesat 29 martie 2019).
 41. Ministerul Muncii și Justiției Sociale (2018), *Statistici trimestriale 2018*. Disponibil la: <http://anpd.gov.ro/web/transparența/statistici/trimestriale/> (accesat 14 februarie 2019).
 42. Institutul Național de Statistică (2011), *Rezultate definitive ale Recensământului Populației și al Locuințelor 2011*. Disponibil la: http://www.recensamantromania.ro/wp-content/uploads/2013/07/REZULTATE-DEFINITIVE-RPL_2011.pdf (accesat 14 decembrie 2018).
 43. Primăria Cluj-Napoca (2018), *Ajutor pentru plata chiriei*. Disponibil la: <https://primariaclujnapoca.ro/social/ajutor-pentru-plata-chiriei/> (accesat 1 februarie 2019).
 44. Telefonul Copilului. Disponibil la <http://www.telefonulcopilului.ro/intrebari-frecvente> (accesat 10 ianuarie 2019).

Proiect finanțat de Programul de Justiție al Uniunii Europene (2014-2020). Conținutul acestui document reprezintă numai opinia autorilor și este responsabilitatea exclusivă a acestora. Comisia Europeană nu își asumă nicio responsabilitate în ceea ce privește utilizarea informațiilor pe care le conține.





45. The Academic Network of European Disability Experts (ANED), *Country report on the European Semester – Romania*. Disponibil la: <https://www.disability-europe.net/country/romania> (accesat 14 februarie 2019).
46. Autoritatea Națională pentru Administrare și Reglementare în Comunicații, *Anunț privind deschiderea spre alocare a numărului național scurt 116006*. Disponibil la: <http://www.ancom.org.ro/alocare-116006-4119> (accesat 15 ianuarie 2019).
47. Women Against Violence Europe (WAVE) (2015), *WAVE Report 2015. Specialised Women Support Services and New Tools for Combatting Gender-Based Violence in Europe*.
48. World Values Survey, Wave 6: 2010-2014. Disponibil la <http://www.worldvaluessurvey.org/WVSONline.jsp> (accesat 13 februarie 2018).
49. Ziua de Cluj (2014), *Sală specializată în audierea minorilor, inaugurată la Cluj*. Disponibil la <http://ziuadecj.realitatea.net/administratie/--125456.html> (accesat 1 februarie 2019).

Proiect finanțat de Programul de Justiție al Uniunii Europene (2014-2020). Conținutul acestui document reprezintă numai opinia autorilor și este responsabilitatea exclusivă a acestora. Comisia Europeană nu își asumă nicio responsabilitate în ceea ce privește utilizarea informațiilor pe care le conține.

